

Maj-68 50 år efteråt – maj 2018

I år (2018) är det 50 år sedan ”Majrevolten” som fick sitt främsta uttryck i Frankrike, men som fick återverkningar på många andra ställen, även i Sverige. Här har vi samlat aktuella artiklar om dessa händelser från svensk vänsterpress (inklusive *Aftonbladet*).

Anmärkningsvärt är att varken *Flamman* eller *Proletären* (åtminstone hittills) uppmärksammat dessa händelser. I *Flammans* fall är det kanske inte särskilt förvånande (man prioriterar nog att framstå som salongsfärdiga och vill inte förknippas med revolter som de i Frankrike). I *Proletärens* fall är det lite mer märkligt, men beror förmodligen på att man har rötterna i mao-stalinismen och saknar band och referensramar till dåtidens revolutionära rörelser i väst- och sydeuropa.

Mer om Maj-68:

På marxistarkivet finns en speciell avdelning om Maj-68, se: [Maj-68 i Frankrike](#). Där finns flera böcker, dokumentsamlingar och artiklar. Se även [Tidsignal nr 8 2008](#) och [Tidsignal nr 16 2018](#) som är ett specialnummer om 1968 (av den senare finns bara ett utdrag på marxistarkivet), samt Anders Hagströms artiklar [60-talsradikaliseringen: Föräldrappror eller revolution?](#) och [Från ungdomsuppror till generalstrejk - maj -68](#)

Martin Fahlgren 24/5 2018

Innehåll

Aftonbladet	1
<i>Revolten 1968: Allt tycktes möjligt</i>	1
<i>Den historiska kuppen mot '68</i>	3
Internationalen	5
<i>En social explosion kan ske imorgon</i> ”	5
<i>1968 – mer än bara en nostalgitripp</i>	9
<i>Femtioårsminnet av 1968 uppmärksammas</i>	12
Offensiv	13
<i>Frankrike 1968 – revoltens vågor känns fortfarande</i>	13
<i>1968 – när allting var i rörelse</i>	16
Revolution	20
<i>Den franska revolutionen i maj 1968</i>	20

Aftonbladet

Revolten 1968: Allt tycktes möjligt

Kjell Östberg

Aftonbladet 4/2 2018

Kjell Östberg om det mytomspunna året som fyller 50

För femtio år sedan, den 30 januari 1968, inleddes Tet-offensiven. I en rad samordnade attacker lyckades befrielseörelsen FNL inta flera viktiga städer i södra Vietnam, bland annat den gamla kejsarstaden Hue och till och med ockupera den amerikanska ambassaden mitt inne i Saigon. De amerikanska trupperna kunde återta mycket av erövringarna, men för världen var budskapet klart: ett litet land i Asien kunde skaka världens mäktigaste militärmakt.

Några veckor tidigare hade den reforminriktade **Alexander Dubcek** valts till generalsekreterare i det tjeckoslovakiska kommunistpartiet och skulle snart resa parollen om en socialism med mänskligt ansikte. I Kina rasade kulturrevolutionen som av miljontals unga i väst sågs som ett löfte om en annan socialism än den ryska.

Revolutionsåret 1968 hade inletts.

Under de närmaste månaderna bröt studentupproren ut på en rad håll i världen, ofta inspirerade av kampen i Vietnam. I USA stegrades protesterna mot kriget för att kulminera vid det demokratiska valkonventet i Chicago. De svartas kamp gick in i ett mer radikalt skede, framför allt symboliserat av Black power-rörelsens tillväxt. I Spanien stängdes universiteten efter protester mot Vietnamkriget och Francodiktaturen. Hundratusentals deltog i stora Vietnamdemonstrationer i London, Berlin och runt om i världen. I Japan bröt strejker ut vid hundratals universitet och den medicinska fakulteten i Tokyo ockuperades under flera månader.

En kulmen nåddes under maj 1968. Det började med studentuppror i Paris som i den överhettade stämningen spred sig snabbt över hela Frankrike. Inte bara Sorbonne ockuperades, utan också fabrikerna. I slutet av maj gick tio miljoner arbetare ut i en generalstrejk, och frågan om den politiska makten ställdes plötsligt på dagordningen.

I Italien rullade det långa 1968 på bland studenter och arbetare. I Latinamerika blev hundratals demonstranter ihjälskjutna i de våldsamma konfrontationerna inför OS i Mexiko. Kampen för en socialism med mänskligt ansikte spred sig till Polen. När Sovjetunionen ockuperade Tjeckoslovakien svepte en våg av solidaritetsdemonstrationer över världen.

Nog var 1968 ett märkligt år, med få motsvarigheter i vår samtid. Det var en tid när allt plötsligt tycktes möjligt, samtidigt över hela världen. Och ändå. Det var bara en av höjdpunkterna i en djup radikaliseringsvåg som svepte över världen under en tjugoårsperiod. Det började redan i slutet av 1950-talet med befrielsekampen i kolonierna. Algeriet blev en väckarklocka. Ökad apartheid i Sydafrika och medborgarrättsrörelsen satte fokus på rasismen. Kampen mot atombomben bidrog till att bryta upp kalla krigets dikotomi.

Nya sociala rörelser för internationell solidaritet, ökad jämlikhet och demokrati bars upp av en ny generation ungdomar som vägrade att acceptera samhällets dominerande normer. Det var denna radikaliseringsvåg som kulminerade 1968. Hade det stannat där hade inflytandet ändå blivit betydande. En ny kultur, nya värderingar, uppror mot auktoriteter hade redan satt djupa spår som inte skulle gå att sopa bort.

Men de verkligt djupgående förändringarna skedde efter 1968. Det var på 1970-talet som den koloniala revolutionen fullbordades, USA drog sig tillbaka från Indokina med svansen mellan benen och diktaturerna föll i Spanien och Portugal.

Den svenska utvecklingen är särskilt tydlig. Visst var 1968 viktigt också här. Mindre för att några studenter ockuperade sitt kårhus, mer för alla sociala rörelser som blommade upp, för julfastor och värnpliktsvägrare, för de kritiska diskussionerna på universitet och teach-ins, för radikala författare och konstnärer, för en blivande statsminister som inför tusentals vietnamdemonstranter hävdade att en väpnad befrielseörelse i Sydostasien bättre representerade demokratin än USA.

Men samtidigt, många av de fenomen som vi i dag knyter till 1968 är 70-talsfenomen: Den nya kvinnorörelsen med Grupp 8. Gröna vågen och antikärnkraftsrörelsen. Proppen. De många marxistiska vänstergrupperna. Och den stora gruvstrejken som utlöste en våg av vilda strejker. Arbetarklassen, radikalismens traditionella bärare, steg plötsligt in på scenen.

68 var inte längre en ungdomsrevolt. Och inte heller de gamla rörelserna förblev opåverkade.

Det allra mesta som vi i dag förknippar med det svenska välfärdssystemet genomfördes då. 1970-talet var den tid då kvinnors ställning förbättrades snabbare än någon gång tidigare, när aborten tilläts, föräldraförsäkringen infördes, daghemsbyggnaden sköt fart, beslut fattades om fem veckors semester, sänkt (!) pensionsålder och lag om anställningsskydd. Det var då LO krävde löntagarfonder som om de genomförts hade inneburit att fackföreningarna ägt merparten av svensk industri; då skillnaden mellan fattiga och rika var mindre än någonsin; då det byggdes ett offentligt finansierat, ägt och drivet välfärdssystem med få motsvarigheter i världen.

Denna revolution går inte att förklara utan det tryck som skapades av den djupa samhällsradikaliseringsvågen av de sociala rörelserna. För att förstå tillkomsten av alla reformer på jämställdhetsområdet är det nödvändigt att se både Grupp 8:s genomslag och det tryck detta satte på beslutsfattarna och samtidigt den radikaliseringsvåg som skedde inom de traditionella kvinnoförbunden.

Det var en tid när 68-ornas krav på frihet, demokrati och jämlikhet blev praktisk politik, genomförd av en radikaliserad arbetarrörelse. Det var en tid när också socialdemokrater

argumenterade för att politiken skulle överordnas marknaden.

Lagom inför 50-årsminnet av 1968 ges andra tolkningar. Att de som ogillar de politiska resultaten av 1960- och 70-talsradikaliseringen vill ta tillbaka dem talar med Fredrik Reinfeldt och Per Ahlmark om "det galna kvartsseklet" är kanske inte så konstigt.

Socialdemokrater som har problem med partiets reträtter från erövringarna från 70-talet kan stämma in med Ingvar Carlsson som tycker att välfärdsstaten gick för långt och att 1970-talet var en dålig tid för demokratin. Avfallna 68-or kring *Axess* förväxlar den breda samhällsradikaliseringen med sina egna dogmatiska vänstergrupper. Trötta tidningskolumnister i *Aftonbladet* reducerar 68-orna till kunskapsföraktande stenkastare, ansvariga för såväl Trump och Putin som miljökatastrofer.

Gemensamt för dem är att de till varje pris vill dölja att sociala rörelser och social mobilisering har kraften att genomföra djupgående samhällsförändringar, ja, till och med att ställa dörren till ett annat samhälle på glänt.

Den historiska kuppen mot '68

Kjell Östberg

Aftonbladet 9/5 2018

Kjell Östberg om försöken att krympa studentrevoltens betydelse

Kravallpolis går till attack mot demonstranter i Paris i maj 1968.

I sin bok *May '68 and its afterlives* diskuterar den amerikanska litteraturvetaren **Kristin Ross** vad som hänt med minnet av 1968.

Liksom alla mäktiga rörelser har maj -68 växelvis begravts, trivialiserats eller framställts som något apart eller monstruöst. Maj -68 var antagligen den största massrörelse som ägt rum i Frankrike. Ingen del av befolkningen, ingen region, stad eller by förblev opåverkad.

Och det började inte med att studenterna i Nanterre protesterade mot att män och kvinnor inte fick dela studentkorridor. Det började i Algeriet på 1950-talet och fortsatte långt in på 1970-talet.

Men den dominerande berättelsen om 1968 har reducerats till en historia om studenter i Paris som under karnevalliknande former under några vårveckor ockuperade teatrar och universitet och kastade gatsten mot polisen. Och deras bestående bidrag har krympts till en omvandling av vanor, värderingar och livsstil som kom att montera ner den auktoritära staten för att ersätta den med en modern, liberal.

Intressant nog representerar två svenska böcker som kommit ut lagom till femtioårsminnet av 1968 var sin variant av dessa tolkningar, Henrik Berggrens *68* och Ulf Bjerelds och Marie Demkers *1968. När allt började*.

Berggrens bok är, som anstår ett verk från Max Ström förlag, en vacker skapelse. Ja, det är egentligen en rik bilderbok varvad med ett antal kortare essäer och betraktelser.

Här dominerar bilden av det häftigt uppblossande ungdomsupproret. 68 blir inte en händelse med politisk potential utan ännu ett utbrott i en lång serie av "historisk oordning". Boken börjar med LSD, Marcuse och kärhusockupationen och slutar med den sexuella revolutionen.

Våren 1968 beskrivs som ett socialpsykologiskt crescendo byggt kring en känsla av att hela världen var innefattad i en stor rörelse. Men i själva verket rörde det sig om en ytlig generationsgemenskap, menar Berggren, ett föräldrauppror och snart skulle studenternas drömmar om ett nytt samhälle leda över till totalitära tänkesätt.

68:s aktörer är studenter, journalister, författare och konstnärer, gärna med borgerlig bakgrund. Berggren är närmast besatt av att leta efter sådana klassetiketter att klistra på 68-orna; att *Anders Carlberg* kom från präktig medelklass får vi för säkerhets skull veta inte bara en utan flera gånger; hans pappa var sjukvårdstjänsteman.

Mot slutet av året har etablissemanget segrat över hela linjen. Upproren ställdes in och upporsledarna kunde påbörja sin långa marsch genom institutionerna. Karnevalen är över.

Statsvetarna Ulf Bjerelds och Marie Demkers *1968. När allt började* är en nyutgåva av deras *I vattumannens tid*, försedd med ett nyskrivet förord. För dem handlar 1968 inte om höger eller vänster, än mindre om politisk förändring. Det var ett i grunden liberalt uppror för rätten att välja livsstil.

Deras huvudtes är att den långsiktiga betydelsen av 1968 ligger i att en grupp centrala aktörer lyckades fullborda slutfasen av utvecklingen mot det moderna samhället genom att rensa ut de flesta av de auktoriteter som fortfarande fanns kvar. Tyvärr ersattes inte de förkastade normerna med nya, vilket bidrog till att försvaga de värden om frihet och jämlikhet som 68-revolten byggde på. Individualisering blev revolutionens sinnebild och arvedel.

Det är sant att ett av 68-ornas marxiska älsklingscitat var att mänsklighetens frigörelse förutsatte varje enskild människas frigörelse. Men vad som mer än något annat kännetecknar 60- och 70-talsradikaliseringen är den kollektiva, och i betydande utsträckning också framgångsrika, kampen i sociala rörelser för politiska reformer; insikten att det också behövs en materiell grund för att förverkliga individers frihet.

Bjereld/Demkers tolkning ligger väl i fas med den som de nya franska filosoferna utvecklade på 1980-talet.

Som ett led i den nyliberala kontrarevolutionen gällde det att suddas bort varje minne av de gångna årtiondenas samhällsomvandlande ambitioner och potential.

68-ornas insats reduceras till att ha utfört kapitalismens vårrengöring, som Ross bitskt konstaterar.

Internationalen

En social explosion kan ske imorgon”

Emma Lundström

Internationalen 29/4 2018

Medan vårsolen gassade i Stockholm och människor vände ansiktena uppåt och åt glass, stod fransmannen Alain Krivine i ett rum på ABF-huset på Sveavägen och berättade om en annan vår. Upprorsvåren 1968 då allting var möjligt och det doftade revolution i luften. Men den legendariske ledaren från majupproret i Paris vill inte prata minnen för minnenas skull. Det viktiga för honom är lärdomarna vi kan dra inför framtida kamper.

Våren 1968 gick det en våg av studentrevolter och arbetarstrejker över världen. I Frankrike barrikerade tusentals studenter gatorna och tio miljoner arbetare gick ut i generalstrejk. Flera av dem som ledde majupproret, som den mest namnkunnige ledaren Daniel Cohn-Bendit, har på senare år tagit avstånd från alltihop, blivit en del av EU-etablissemangen och stödjer president Emmanuel Macron. Så är inte fallet med Alain Krivine. Han har genom åren varit drivande inom både LCR, La Ligue Communiste Revolutionnaire, och NPA, Nouveau Parti Anticapitalist. För honom fortsätter kampen. La Lutte Continue! som det stod på plakaten 68.

Alain Krivine föddes av judiska föräldrar i det tyskockuperade Paris sommaren 1941. Han levde gömd under sina första år. Idag är han 77 år och även om han har varit pensionerad ett tag så har han inte slutat att vara politisk. Så till den milda grad att han egentligen inte tycker att han har tid att komma till Sverige. Inte nu när det händer så mycket i hemlandet. Strejkerna och protesterna överlappar och avlöser varandra. Så fort föredraget är över ska han ta första bästa flyg tillbaka till Paris. För imorgon kan det explodera. Eller dagen efter det.

Med yviga gester och på en engelska med stark fransk brytning berättar han om kampen då

och nu. Om likheter och skillnader. Om lärdomar och förhoppningar inför framtiden och om den krassa verkligheten hemma i Frankrike där president Macron för några veckor sedan lovade att fira 68. Men eftersom presidenten sätter heder i att vara varken höger eller vänster är firandet problematiskt.

– Han måste välja mellan den stora vänsterdemonstrationen den 13 maj och högerdemonstrationen i slutet av maj. Han vägrar välja och kommer alltså inte att göra någonting, säger Alain Krivine och avfärdar i samma andetag Daniel Cohn-Bendit och andra ledare från upprorsvåren:

– Problemet idag är att ledarna för 68 antingen är döda eller politiskt döda. Många av de som lever röstar på Macron.

Han menar att majupproret 68 var en fantastisk social explosion, särskilt bland unga och högstadieungdomar. Men han vill inte tråka ut oss med detaljer från förr. Istället föredrar han att dra slutsatserna av majrevolten. Att använda erfarenheterna från 68 för att se vad som var bra, vad vi kan inspireras av idag, och vad vi måste förändra för att lyckas med en ny revolt, en revolt som leder till en social revolution.

Alain Krivine var trotskist när det begav sig. Han hade tidigare varit med i franska kommunistpartiet, PCF, men kommit på kant med partiet över dess passivitet under Algerietkriget. Han berättar att trotskisterna var starka inom studentrörelsen men inte hade särskilt många anhängare inom arbetarklassen. Där dominerade kommunistpartiet. Därför var det problematiskt för majupproret att ta makten:

– De som kunde ta makten då var kommunistpartiet och CGT, det stora fackförbundet i Frankrike. Men de vägrade. Det betyder att vissa slagord som ropades på gatorna var felaktiga. Till exempel när folkmassan ropade ”all makt åt arbetarklassen”. Men fackförbunden ville ju inte. Kommunistpartiet ville inte. Istället attackerade de oss trotskister. Först långt senare insåg de att detta kanske var ett misstag.

Ett annat exempel på kommunistpartiets motsträvighet var den vårvecka då Charles de Gaulle var i Tyskland för att diskutera om den franska armén skulle ingripa mot studentrevolten:

– Under lite över en vecka var det fantastiskt i Paris. Inga poliser. Trafiken organiserades av fackföreningsmedlemmar. På landsbygden delades mat ut av fackföreningskommittéer. Arbetarklassen leddes av PCF och CGT.

Men partiet och fackförbundet var som sagt kritiska till övriga vänsterfalanger. Veckan efter att generalstrejken utlysts besökte Alain Krivine Renaultfabriken i Billencourt. På den tiden hade fabriken 30 000 anställda. Tusen av dessa var medlemmar i kommunistpartiet.

– Jag uppmanade studenterna att göra gemensam sak med arbetarna på Renault och visa sitt stöd till de strejkande. Men när vi kom till fabriken hade kommunistpartiet stängt allting så det var helt dött, bortsett från några få arbetare som sjöng Internationalen och välkomnade oss, säger han och berättar att det var ännu värre ett år senare. Då var han värnpliktig och kandiderade i presidentvalet:

– Jag återvände för att besöka Renaultfabriken under min kampanj. Då var det hundratals arbetare som skrek ”fascismen kommer inte att passera”. Men det var ju galet. För det första var jag inte fascist, för det andra ville jag inte passera. Kommunistpartiet var helt enkelt fortfarande väldigt starkt då. Det var bara början på partiets interna kris.

Alain Krivine tycker att det är viktigt att komma ihåg att många av de sociala rörelser som finns i Frankrike idag – som kvinnorörelsen, hbtq-rörelsen, migrantrörelsen och miljörörelsen – uppstod efter 68, inte under.

– De uppstod på grund av 68. Under 68 fanns det till exempel inga kvinnor i ledningen. De hjälpte oss bygga barrikader och bränna bilar men de fick inga ledande positioner i rörelsen. Idag talar man mest om att det var en kulturell och sexuell revolution. Självklart var det så. Men om jag ska citera Trotskij för en gångs skull, så säger han ungefär att ”när du har en

global social rörelse, förändras folk i grunden så att de blir oigenkännliga”. Det var sant 68. När Daniel Cohn-Bendit landsförvisades från Frankrike till Tyskland, hade du tusen och åter tusen studenter ute på gatorna som skrek ”vi är alla tyska judar”. Två veckor tidigare hade det slagordet varit omöjligt. Det visar att studenterna förändrades i grunden, säger han och fortsätter:

– Kulturell och sexuell revolution existerar varje gång du har en stor social rörelse. För du kan inte känna igen människorna längre. Till exempel sina grannar, om man bor i hyreshus. På morgonen när man går till arbetet är det mörkt. På kvällen när man kommer hem är det mörkt. Man känner inte igen folk. Men under en eller två veckor våren 68 så pratade alla med varandra. Det var något helt nytt. Det var en förändrande social rörelse, även om den inte var revolutionär. Omständigheterna var inte de rätta.

Majrevolten var en ny sorts revolt. Ungdomarna som protesterade var medelklass. Inte arbetarklass. Alain Krivine beskriver hur det var 500 000 studenter som alla var trötta på de rådande strukturerna. Dessutom hade det skett en radikalisering under en längre period. Människor hade bland annat tagit ställning mot Algerietkriget och Vietnamkriget:

– I februari 68 gjorde vi en stor demonstration i Berlin tillsammans med ledaren för Tysklands socialistiska studentförbund, Rudy Dutschke. Vi var tusentals och vi lärde oss att ropa ”Che! Che! Guevara! Ho! Ho! Ho Chi Minh”, vilket ju var ganska dumt. I april hade Dutschke blivit mördad. Samma månad organiserade vi en demonstration framför tyska ambassaden i Paris.

Efter demonstrationen gick studenterna spontant till studentkvarteren Quartier Latin och började attackera polisen med allt vad de kom åt, som ölfaskor, glas, bord och stolar. Något som gjorde både polis och studentledare häpna:

– Det var första gången polisen bestämde sig för att blockera Sorbonne, något de även gjorde igår i Paris. Vi var några hundra därinne, med Cohn-Bendit i spetsen. När vi blev gripna på ett fredligt sätt började tusentals studenter på gatan att skrika ”frihet för vår kamrat”. Vi var häpna.

Så kommer Alain Krivine fram till dagens situation och varför han snabbt vill tillbaka till Paris.

– Vi har många strejker runt om i Frankrike just nu. Jag önskar och hoppas att vi kan skapa ett nytt 68. Men det går bara om vi löser problemen vi hade då. Vi måste ha organisering inom arbetarklassen, säger han och tillägger att han inte tror att det behövs någon särskild organisation under den sociala explosionens första spontana fas, men väl i den som följer därefter:

– Jag vet inte vad som händer i Frankrike imorgon. Kanske en explosion. Jag önskar att vi hade organisationer med möjlighet att koordinera en generalstrejk och ta makten. Utan någon sådan organisation kommer vi att förlora. Som Alexis Tsipras gjorde i Grekland. Jag känner honom personligen. Han besökte vårt huvudkontor i början och sade att han var Greklands Besancenot [Olivier Besancenot, brevbäraren som blev presidentkandidat för NPA] när han hade två procent. Nu för han åtstramningspolitik. Samma sak med Podemos i Spanien. Med Zapatisterna i Mexiko.

Det stora hindret för ett nytt majuppror i Frankrike, enligt Alain Krivine, är att människor inte ser någon skillnad på högern och vänstern, de ogillar båda:

– Det var inte fallet 68. Men det är inte konstigt. De ser ingen skillnad eftersom högern för extremhögerns politik och vänstern för högerpolitik. Det gör människorna vilslna och det gör att du har många antikapitalistiska strejker, men helt utan koordinering. NPA är tyvärr inte tillräckligt stort för att kunna koordinera en generalstrejk och tvinga bort regeringen. Och det är vad som behövs. Vi förändrar inte ett samhälle genom att gå och rösta. Vi förändrar samhället genom strejker, genom kamp.

Han berättar om hur alla skrattade när de Gaulle meddelade från Tyskland att de skulle hålla

nyval, något presidenten trodde skulle blidka massorna.

– Men senare, när de Gaulle sade att han skulle upplösa parlamentet och begära val i juni, så sade kommunistpartiet bravo och applåderade. Då var det slut. Även om strejken fortsatte en bit in i juni, säger han och påminner om ett franskt slagord: ”Val är en fälla för dumbommar.” Samtidigt menar han att det är väldigt svårt att återuppbygga ett verkligt revolutionärt internationalistiskt parti i Frankrike. NPA försökte för omkring tio år sedan, men är idag decimerat.

Det krävs alltså en social explosion som sedan blir organiserad av partier och organisationer som föreslår en antikapitalistisk, internationalistisk förändring. Problemet är bara att även om antikapitalismen växer i Europa så växer inte de antikapitalistiska organisationerna.

– Det är nationalisterna som växer med sin rasistiska, invandringsfientliga propaganda. Det är lättare att vara emot invandring än att vara för arbetarklassen. Särskilt när arbetarklassen är mer delad än någonsin, säger Alain Krivine och påpekar att även om studenterna idag tvingas jobba för att finansiera sina studier så radikaliseras de inte som de gjorde på 60-talet:

– De går inte ut på gatorna, även om några universitet nu är ockuperade. Vi får se, delta och vara starka i vårt deltagande. 68 sade vi: ”Vi vet inte vart vi går, men vi går.” Idag säger vi samma sak. Vi måste vara försiktiga. 68 måste för oss vara ett exempel, men inte ett exempel att följa utan att korrigera för att lyckas med en verklig revolution. Därför jobbar Olivier Besancenot på att ena vänsterkrafterna i Frankrike.

Enligt den gamle upprorsledaren måste dagens vänster bekämpa både sekterism och opportunism. Han menar att styrkan i NPA är att partiet har lyckats undvika båda och att dess frontpersoner deltar i kampen varje dag.

– Jag tror att det är därför som Olivier Besancenot och Philippe Poutou [NPA:s presidentkandidat i senaste valet] är väldigt populära. När jag tittar på fransk tv ser jag många NPA-medlemmar som leder strejkerna. De är fackförbundsledare, studentledare och ledare inom miljörörelsen, säger Alain Krivine och berättar att det just nu bland annat pågår en omfattande järnvägsstrejk i landet. Arbetarna inom SNCF kämpar mot att järnvägstrafiken ska avregleras. Många av LCR:s medlemmar är organiserade inom fackförbundet SUD, Solidaires Unitaires Démocratiques:

– Det är en väldigt stark strejk, särskilt bland förarna som är i majoritet. Men den är bara ett exempel på alla strejker i landet. Frankrike är i socialt uppror. Det är första gången vi ser alla fackförbund på gatorna, doktorer, lärare, kyrkans folk, till och med tusentals jurister är ute och demonstrerar mot Macrons lagar. Det betyder att vi har en ovanlig situation och det är därför jag ska återvända till Frankrike idag.

Alain Krivine tycker att det är oroväckande att internationalismen är på tillbakagång. När NPA i ett pressmeddelande fördömde bombningarna av Syrien – som har ägt rum natten innan han ska tala i Stockholm – är partiet helt ensamt om att göra ett sådant uttalande:

– När vi organiserade fredsdemonstrationer i Paris förut brukade vi vara tusentals. Idag är vi några hundra. Majoriteten som deltar är syrier, kurder, libaneser. Internationalismen har helt gått tillbaka. Det är på samma sätt i Tyskland och England.

Han ser faran med de växande högernationella krafterna som gror där internationalismen har vissnat:

– Extremhögern har utvecklats i olika former i många länder i Europa. I Frankrike har vi Marine Le Pens Nationella Fronten. Det är nationalistiska, invandringsfientliga strömningar som råder, inte antikapitalistiska strömningar. När det inte finns något trovärdigt alternativ är det enkelt att vara emot invandrare. När du förlorat jobbet kan du säga att det är deras fel. Det gör att vi kan förstå varför dessa krafter växer i Europa, men inte bara i Europa utan även i Latinamerika där många vänsterinitiativ har besegrats.

För några år sedan brukade Alain Krivine delta i demonstrationer mot fascismen. Idag anser han att det är dumt att ha små manifestationer när Marine Le Pen lockar tusentals människor

till sina möten.

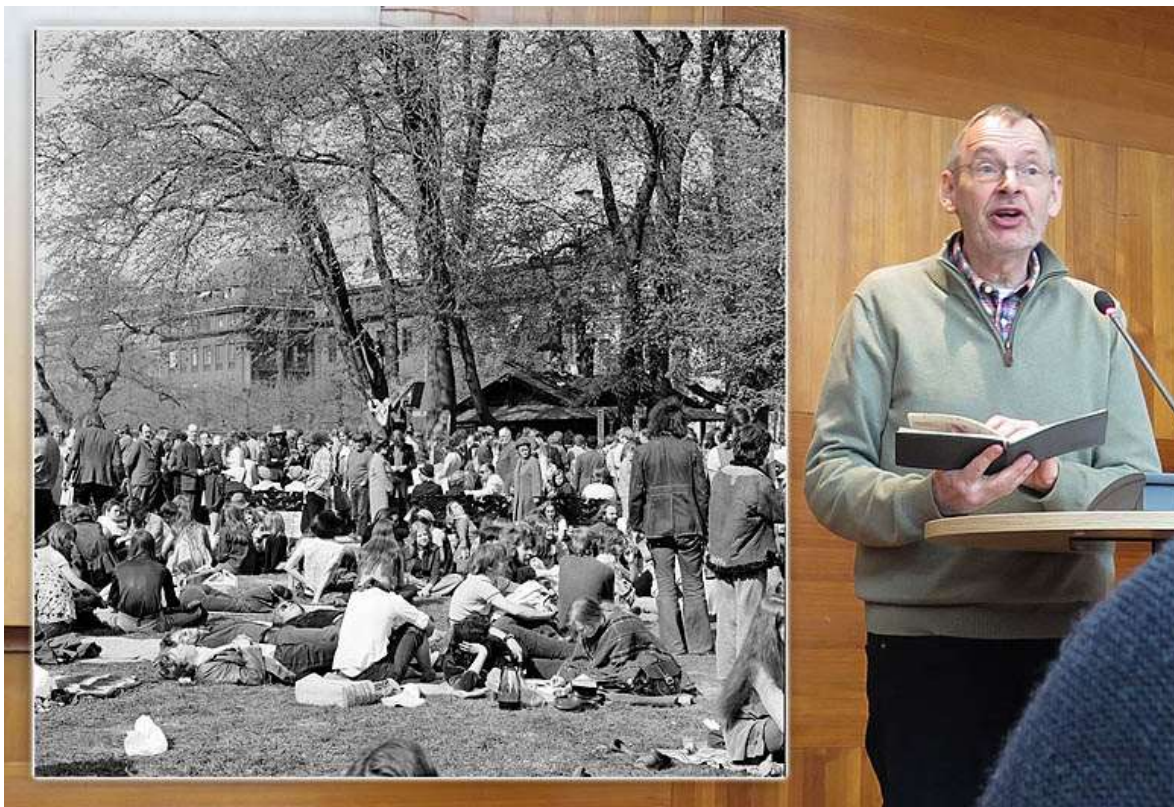
– Vi förlorar bara i trovärdighet och visar att vi är i minoritet. Vi måste förklara, förklara, förklara för människor varför de måste vara emot Nationella Fronten och mot rasism. För några år sedan var det så uppenbart varför. Idag är det inte det. Därför måste vi förklara. Marine Le Pen säger att hon bara har några miljoner röster. Några miljoner röster är enormt mycket. Det är viktigt att se det. Vi måste vinna folket, säger han och fortsätter:

– Det är hemskt att säga det, men jag bor i kommunistlett arbetarområde i norra Paris, och när jag säljer LCR:s partitidning varje söndag, så attackeras jag av arbetare och migranter som säger sådant som att romerna är smutsiga. Vi har några hundra romer i området. Ändå säger människor att de är smutsiga och måste utvisas för att de tar deras bostäder och jobb. Vi måste kämpa mot det. Inte bara skrika utan förklara varför de har fel. Det är verkligen inte samma situation som 1968. Idag är de högerextrema grupperna starka i många länder. Vi måste ta det på största allvar.

1968 – mer än bara en nostalgitripp

Kjell Östberg

Internationalen 30/4 2018

Kjell Östberg läser ur sin almanacka. Foto: Emma Lundström. Infällt: Almstriden 1971 som skulle varit omöjlig utan 1968. Foto: Birgit Flemberg

Det har nu gått femtio år sedan upprorsåret 1968. Kjell Östberg bläddrar i sin almanacka från den tiden och minns de intensiva kampdagarna. Men att uppmärksamma 1968 handlar inte bara om en nostalgitripp. Det är också nödvändigt för att förstå de progressiva rörelser som växte fram ur denna explosion, och för att kunna fortsätta kampen för social rättvisa idag.

Hur kommer det sig att vi nu firar 1968, femtio år efteråt. Det är ju ändå rätt få händelser som firas vart tionde år, som 68 har gjorts. Är det bara nostalgi från oss gamla 68or?

Visst finns det mycket att minnas. Jag plockade fram min gamla anteckningsbok för 1968 och strax slår tiden emot mig. Den 14 april för femtio år sedan ska jag iväg och lyssna på Fred Åkerström. Dagen efter har värnpliktsvägrarna möte och jag finns där. Till helgen hålls en

stor Vietnamdemonstration på lördagen och Greklandsdemonstration på söndagen.

Så flyter det på dag efter dag. Teach ins, solidaritetsmöten. I mitten på maj står det Båstad med stora bokstäver, bussresa för att demonstrera mot Davis cupmatchen mot den Rhodesiska rasistregimen. Vi lyckades stoppa den.

Lördagen därpå står det Svjatoslav Richter spelar Beethoven på Konserthuset, men det är överstruket. Kårhusockupationen kom emellan, det blev ett försök att ta Operan istället för att gå till konserthuset. Jo visst, det var härliga dagar, till och med hæggen blommade röd den våren. Och lyfte vi blicken såg vi att vi bara var en liten del av ett väldigt internationellt uppror.

Tetoffensiven i Vietnam skakade världens starkaste militärmakt. Studenter demonstrerade, inte bara i Paris, i Japan ockuperades universiteten i månader, i USA drog protesterna mot Vietnamkriget i våg efter våg över kontinenten. I Polen började protestdemonstrationerna redan i mars och i Tjeckoslovakien verkade för ett ögonblick en socialism med mänskligt ansikte vara möjligt. Och i Frankrike och Italien följdes studentupproren av vågor av strejker. Nog var 1968 ett märkligt år, med få motsvarigheter i vår samtid. Det var en tid när allt plötsligt tycktes möjligt, samtidigt över hela världen. Men var det allt?

I Sverige har fenomenen som Kårhusockupationen använts för att reducera 1968 till ett generationsuppror, gärna kryddat med lite kittlande historier om blodtörstiga maoistiska rebeller. Mot slutet av året har etablissemangen segrat över hela linjen. Inget förändrades egentligen, studenterna återvände snart till sina sociala rötter, gjorde karriär och övergav sin ungdoms ideal, menar till exempel Henrik Berggren i sin nyutkomna bok.

Jag vill inte på något sätt förneka betydelsen av den kamp som framför allt unga människor förde. Världen förändrades verkligen, unka värderingar sopades bort, socialismen blev ett alternativ för miljontals människor över hela världen. Men den stora betydelsen låg inte i de spektakulära händelserna i sig. Den låg i de sociala rörelser som bar upp dem och som under de kommande åren kom att fördjupas och sprida sig och på djupet förändra det svenska samhället.

Nej, det stämmer inte att 1968 var en snabbt övergående karneval. De flesta av de fenomen som vi idag förknippar med 68 är i själva verket 70-talsfenomen.

1970 var det år när Grupp 8 inledde sitt utåtriktade arbete. Då spred en grupp kvinnor i Stockholm ett flygblad utanför några typiska kvinnoarbetsplatser. Där kunde man bland annat läsa: "Vill du arbeta för flera daghem, bättre villkor på arbetsplatsen, fri abort? Vill du vara med i kampen för ett socialistiskt samhälle? Kom till Grupp 8:s informationsmöte ..."

Genomslaget blev bedövande och 1970-talets nya kvinnorörelse blev den mest inflytelserika av alla 70-talets nya sociala rörelser. De vidareutvecklade 60-talets nya arbetsformer med skicklig opinionsbildning, uppmärksammade spektakulära aktioner, intensiv skolning. Och inte minst: den nya kvinnorörelsen lyckades bilda allianser som grundligt kom att förändra kvinnors situation.

1971 blev Almstriden symbol för en ny miljökamp. Formellt handlade det om att rädda några almar i Kungsträdgården. I realiteten var det en revolt mot det rivningsraseri som härjat i de svenska städernas innerkärnor, och kanske också mot det alltför snabba byggandet av miljoner lägenheter i storstädernas ytterområden.

Det var en protest mot en ohelig allians av politiska pampar och kommersiella intressen. Men almstriden var en viktig vattendelare i ett annat avseende. De långhåriga demonstranterna som satt uppklätrade i träden – som hade fått finna sig i att kallas huliganer och träskmänniskor på Svenska Dagbladets ledarsidor – kunde till sin förvåning se hur överklassen från Östermalm kom ner till Kungsträdgården i pälsar och svinlädersportföljer och tackade demonstranterna som så resolut, och utan våld, hade hindrat polisen från att såga ner träden.

Det var ett tecken på att vissa av de nya sociala rörelsernas krav – och arbetsformer – nu accepterades av breda grupper i samhället. Radikaliseringen hade spridit sig. I den stora folkrörelsen Nej till kärnkraft samarbetade yttersta vänsterns trotskister och maoister inte bara med Vänsterpartiet, utan också det ledande borgerliga partiet Centern och med KD:s ungdomsförbund.

1970 var också det år de första gärdesfesterna hölls – proggen höll på att bli en folkrörelse. Men viktigast av alla 70-talsfenomen var ändå arbetarkampens pånyttfödelse. När 5000 gruvarbetare i Malmfälten gick ut i strejk vid Luciatid 1969 gick en skakning genom makteliten. Fram till dess hade både kapitalet och den socialdemokrati som innehaft regeringsmakten i snart 40 år, kunnat ta revolterna med ro. Även om socialdemokraterna börjat oroa sig för att ungdom valde en mer radikal linje hade man ändå kunnat trösta sig med att de traditionella kärntrupperna var partiet troget.

Men nu var det plötsligt allvar. Sverige som under årtionden tillhört de länder där arbetarna strejkat som minst drabbades nu av en våg av vilda strejker över landet.

Och det som oroade mest var kanske ändå det breda stöd de strejkande gruvarbetarna fick. Den stora majoriteten av befolkningen stödde den trots att den formellt var olaglig.

Inte minst byggdes allianser mellan den tidens radikala rörelser och gruvarbetarna. Det är uppenbart att de mest uppmärksammade strejkerna, alltifrån gruvstrejken till städerskestrejken några år senare, stod i nära symbios med den pågående radikaliseringen.

Människovärdiga arbetsvillkor, en dräglig arbetsmiljö och protester mot kvinnors underordnade ställning var krav som väl lät sig inpassas i tidens allmänna stämningar, och delvis vuxit fram ur dessa. Strejkvågen bekräftade och fördjupade vänstervinden. Inte minst kom den att få avgörande betydelse för socialdemokratiens fortsatta radikalisering.

Och kombinationen av arbetarkamp, kvinnokamp, miljökamp, uppkomsten av nya sociala rörelser och radikalisering av de gamla ledde under några år på 70-talet till en social reformvåg med få motstycken i modern historia. Det var trycket från den som ledde fram till bygget av den kollektiva välfärdsstat, som idag håller på att utmanas och monteras ner, skapades.

Ja, frågan ställdes till och med om Sverige höll på att bli ett annat land – och LO:s förslag till löntagarfonder var ett försök att skissa på hur kapitalismen skulle kunna ersättas med ett annat system.

Nu blev det inte så. Borgerligheten gick till motattack, socialdemokratin bangade ur, de sociala rörelserna mattades av. Men det är de här dramatiska åren som gör att 1968 fortfarande har sånt genomslag i samhällsdebatten, inte kårhusockupationen.

Det är styrkan i, ja rädslan för, de sociala rörelserna som är orsaken till att Fredrik Reinfeldt talade om det galna kvartsseklet och Ingvar Carlsson försöker reducera 68-vänstern till en grupp överklasstudenter och tycker att reformerna gick för långt.

När vi idag uppmärksammar 1968 är det inte för att göra nostalgiska tillbakablickar till en turbulent tid. Inte heller tror vi att gamla 68or kan lära dagens unga hur de ska föra sin kamp. Det är för att påminna om att det som verkligen kan förändra världen är den gemensamma solidariska kampen i sociala rörelser. Det gällde den ryska revolutionen för 100 år sedan. Det gällde 60-talsradikaliseringen. Och det gäller den kamp som förs idag.

Kjell Östberg

Professor i historia och aktuell med boken *1968 – När allt var i rörelse*

Femtioårsminnet av 1968 uppmärksammas

Kjell Östberg

Internationalen 11/4 2018

Bokhandel i Paris skyltar inför 1968-jubileet.

Några vackra vårdagar i Paris i början av maj 2018. De är naturligtvis färgade av femtioårsminnet av maj 68.

Visst har 68 blivit historia och flyttat in på museerna. På Musée des Beaux-Arts dignar väggarna av alla tidens affischer och andra konstnärliga uttryck. Archives Nationale hade öppnat regeringsarkiven och timme för timme går det att följa i dem hur makten förgäves försöker förstå vad som händer bland studenterna och på de stora arbetsplatserna under de febriga dagarna. Det stöd som studenterna får, och den vrede som de våldsamma polisattackerna väcker, kommer trots alla infiltratörer och agenter som en fullständig överraskning.

Men 68 är inte bara historia denna vår. Jovisst, tidningar och radio- och TV-program är fyllda av inslag som vill minnas det som hände, men allt mer glider diskussionerna över till att försöka förstå betydelsen av 68 idag. Orsaken ligger i öppna dagar.

De senaste veckorna har dominerats av nyheter om växande social oro i det franska samhället. Studenter har ockuperat ett trettiotal universitet runt om i landet. Precis som 1968 vänder de sig mot regeringens reformer, idag handlar det om försöken att elitisera utbildningen, något som framför allt skulle drabba arbetarklassen. Järnvägsarbetarnas rullande strejker mot försämringar i anställningsvillkoren och till försvar för en fungerande offentlig sektor har pågått i månader. Air France följer efter.

En växande kritik mot president Macron och hans nyliberala reformer har också ökat förhoppningarna om – eller oron för – en tilltagande våg av sociala strider.

En undersökning i tidningen *Liberation*, själv en gång en skapelse av 1968, lade ytterligare ved på brasan. Under lång tid har det offentliga minnet av 68 i stor utsträckning färgats av ett antal pratglada herrar från tiden när det begav sig, som i växande utsträckning tagit avstånd

från sin ungdoms villfarelser. Idag har dessa, ofta gamla maoister och länge förknippade med de numera inte särskilt nya filosoferna, lämnat scenen, eller som Cohn-Bendit, vänt på kappan en gång för mycket.

För i *Liberations* undersökning visade det sig att 70 procent av fransmännen- och kvinnorna, de flesta inte ens födda då, anser att 1968 haft ett positivt inflytande på det franska samhället, bara 15 procent menar att det var negativt. Framför allt pekar de på betydelsen av de sociala och politiska framsteg som 1968 förde med sig, den breda folkliga mobiliseringen och inte minst att det var en tid när arbetare och studenter förenades i kamp.

Bara en bråkdel, 12 procent, kände sympati för den tidens högerregering och de Gaulle, som ändå på kort sikt lyckades kuva revolten.

President Macron lovade - till skillnad från sin företrädare Sarkozy som när han valdes tio år tidigare satte upp som ett vallöfte att göra upp med arvet från 68 - att han visst skulle delta i firandet. Men den senaste tidens utveckling har möjligtvis givit honom kalla fötter. Det blev tydligt i en TV-utfrågning i förra veckan när Edwy Plenel, tidigare chefredaktör för såväl trotskistiska *Rouge* som *Le Monde*, ställde frågan vilket Maj han tänkte fira: den 12 maj när studentdemonstrationerna kulminerade eller den 25 maj, när tio miljoner arbetare gick ut i generalstrejk och så när tvingat den dåvarande presidenten att avgå. Macron blev svaret skyldigt.

Offensiv

Frankrike 1968 – revoltens vågor känns fortfarande

Kristofer Lundberg

Offensiv 25/4 2018

Under maj 1968 var det på massmöten som de avgörande besluten fattades. Arbetarna och studenterna styrde. Presidenten gick i landsflykt.

Den 2 maj i år är det 50 år sedan som majrevolten skakade Frankrike och hela den globala kapitalistklassen. Massrevolten i Frankrike inleddes med studenternas protester

och när de sedan fick stöd av arbetarklassen omvandlades proteströrelsen till en politisk kraft som kunde ha avskaffat kapitalismen och därmed ändrat historiens gång. Den 29 maj var regeringen maktlös – röda fanor hade hissats på fabriker landet runt och på offentliga byggnader.

Alla förutsättningar fanns för att arbetarklassen fredligt skulle kunna ha tagit makten i Frankrike och byggt en ny socialistisk framtid. Frankrikes president Charles de Gaulle gick i landsflykt och varnade för ”en kommunistisk revolution” i Frankrike. Än idag jagas Frankrikes kapitalistklass av spöket från maj ’68.

Majrevolten skedde mot bakgrund av stora internationella händelser. Vid årets början 1968 hade den nationella befrielseströrelsen FNL i Sydvietnam inlett Tetoffensiven tillsammans med nordvietnamesiska styrkor mot USA-imperialismen. Tetoffensiven blev början på slutet för USA:s krig i Indokina och gjorde kriget till en politisk omöjlighet för imperialismen. Missnöjet kokade under våren 1968, inte minst på universitetet i Nanterre. Studenterna protesterade mot Frankrikes utrikespolitik och frustrationen växte över ungdomsarbetslösheten. Studenterna krävde även moderniseringar över undervisningen som sågs som gammalmodig och krävde möjlighet att påverka den.

Den tändande gnistan som startade en löpeld av protester var den franska studentrevolten när utbildningsdepartementet beslutade att stänga universitetet i Nanterre som hade ockuperats av vänsterradikala studenter i flera veckor. Myndigheterna oroades över utvecklingen och stängde Nanterre, därefter också universitetet i Sorbonne. Det släppte lös vreden bland ungdomen. Sveriges Radios Magnus Faxén rapporterade från Paris:

– Vänsterstudenterna i den här rörelsen vill ju göra om universitetet för att de vill ha ett nytt samhälle, man vill göra rent hus med hela det här etablerade systemet som vi lever i. ”Administrationn var paralyserad... Möjligheten till ett maktövertagande betraktades som realistisk, men hängde på kommunisternas hållning”, skrev Knut Ståhlberg, som länge var radions och SVT:s korrespondent i Paris, i sin biografi över de Gaulle.

Under de våldsamma veckorna i maj och juni 1968 drabbade tusentals studenter samman med polis och militär på Paris gator. Bilder av blödande studenter och polisens tårgasbomber kablades ut över världen. Svaret från arbetarklassen kom direkt.

Regeringen svarade med att sätta in kravallstyrkor som gick till våldsam attack mot studenterna, vilka besvarade attacken. Sammandrabbningarna blev våldsamma. Bilderna på misshandlade unga skapade en vrede i arbetarklassen som kollektivt anslöt på de ungas sida och studentupproret hade nu spridits till arbetarrörelsen. Snart demonstrerade miljoner över hela Frankrike.

Majrevolten kom att påverka hela vår samtid. Yttrandefriheten, den sexuella revolutionen, kvinnors rättigheter, allt tog sin början i maj 1968. Studentprotesterna trappades upp till våldsamheter i Paris. Barrikader och skadegörelse möttes med bulldozer, tårgas och batonger.

Den storm som bröt ut i maj 1968 kom inte plötsligt, utan hade succesivt vuxit fram och sedan exploderat i en revolt. Den kom att skaka Frankrike och hela det kapitalistiska systemet i dess grundvalar; hela dess existens ifrågasattes.

En omfattande modernisering hade ägt rum. Den franska industrin hade utrustats med moderna maskiner. Produktionen hade haft svackor, men en genomsnittlig produktionsökning på cirka fem procent var mer än i Storbritannien och Västtyskland och ingav förhoppningar. Arbetslösheten hade dock börjat öka igen. Från under 200 000 till 400 000, och framför allt drabbades ungdomarna.

Före världskriget studerade 60 000 i Frankrike, läsåret 1967 och 1968 var siffran 605 000. I Nanterre fanns det plats för 15 000 studenter. Nanterre var fyllt med sociala rörelser, trotskister, anarkister, maoister och allmänvänster. När beslutet att stänga Nanterre kom den 2

maj var inte resultatet vad man hade väntat sig. Studenterna började marschera mot Paris.

Den 3 maj fattades beslut av Sorbonnes universitet att polis skulle tillkallas för att avbryta ockupationerna. Säkerhetspolisen, fullt munderade i svarta hjälmar och sköldar, drev hårt ut studenterna. 500 studenter togs om hand av polis. Detta blev början på majrevolten. 20 stycken studenter skadades allvarligt. Sorbonne ockuperades av polis och stängdes ned. Tusentals samlades och upprördes över polisens brutala agerande. Sympatierna låg helt hos studenterna. Plötsligt fick åskådarna order om att skingras och polisen attackerade. Åskådarna drogs därmed in i gatustriderna av polisens agerande. Tårgas och batonger sattes in för att skingra den uppretade folkmassan; polisen möttes av gatsten. Människor började resa barrikader, men stoppades av polis.

Den 4 maj gick lärarnas organisation ut i strejk och studenterna marscherade för frigivande av kamrater. När dagen var över hade tusen skadade tagits om hand, varav en tredjedel tillhörde ordningsmakten. Opinionsen tog ställning för studenterna. Barrikader restes i hela Paris, där boende hjälpte studenterna att resa dem och gav mat och skydd till de som behövde.

Den 10 maj hade ungdomar beslutat att ta kontroll över Quartier Latin. 30 barrikader restes runt om de centrala delarna. Hela natten byggdes och bemannades barrikaderna. Klockan två gick polisen till attack, och vad som följde var ett rasande slag, Allt eftersom barrikaderna föll positionerade sig ungdomarna vid nya posteringar. När striden var över hade tusen studenter skadats, ett femtiotal mycket allvarligt. 400 poliser var allvarligt skadade.

Den 11 maj hade universiteten tagits över. Revolutionssånger ljöd ur högtalarna. Föreläsningssalar förvandlades till massmöten och sovsalar. Generalförsamlingar hölls, kommittéer bildades, uttalanden och motioner antogs – ungdomarna ledde en omfattande organisering. Vänstern hade tagit över universiteten och var fast beslutsamma att stanna.

Den 13 maj anslöt sig den fackliga organisationen CGT och utlyste en endagsstrejk. Gemensamma massprotester utlystes tillsammans med studenterna. 300 000 samlades. En våg av strejker spred sig därefter med start från Nantes flygplansfabrik. Fabriken ockuperades och ledningen tillfångatogs. Från Nantes spred sig strejken till Renaults fabrik i Rouen och sedan över Frankrike.

Överallt ockuperades fabriker. Antalet strejkande var nu en miljon. Den 18 maj var 10 miljoner ute i strejk med ockupationer och massdemonstrationer. Fredagen den 24 maj var det inte frågan om något studentuppror, utan ett verkligt uppror. ”President de Gaulle är slut”, var allmänhetens slutsats. Den 25 maj attackerades polisstationer och sattes i brand. Även Parisbörsen sattes i brand, men lyckades släckas. Den 29 maj kunde bli ett avgörande; plakaten löd ”Arbetarna till makten”.

Det är få historiska händelser i modern tid som haft en sådan massiv betydelse som majrevolten i Frankrike 1968. Den kamp som inleddes av studenter och vann arbetarnas sympati och aktiva stöd resulterade i en omfattande kamp. Ett uppror som kom att skaka kapitalismen i dess grundvalar. Tio miljoner arbetare strejkade i den dittills största generalstrejken i Europa.

Majrevolten, som hade inletts på universiteten, fick snabbt återverkningar i hela världen och radikaliserade en helt ny generation. Det blev en historisk vändpunkt och inledde en våg av massprotester världen runt.

50 år senare räds ännu borgarklassen och dess statsapparat minnet från maj 68, som är en symbol för kamp och motstånd samt en påminnelse om hur snabbt en massrörelse kan växa fram, radikaliseras, skolas och spridas.

Kommunistpartiet och den största fackliga centralorganisationen CGT, vilka stod kommunistpartiet nära, svek när det verkligen gällde och räddade därmed den franska kapitalismen. Det franska kommunistpartiet, som var ett massparti, kom aldrig att resa sig

efter sveket 1968. Idag är bara spillrorna kvar av vad som en gång var en betydande massorganisation.

Kommunistpartiets vacklande ursäktades med att tiden inte skulle vara mogen för ett maktövertagande och att ett maktövertagande skulle riskera att provocera fram en reaktion från den kapitalistiska staten omklädd till militärkupp och slutligen leda till inbördeskrig. I själva verket handlade det om att kommunistpartiet hade övergett den revolutionära socialismens program, strategi och taktik; dess hållning var rakt igenom inomkapitalistisk och råden från Sovjetunionen handlade om att bromsa rörelser, inte leda dem.

Det var en tid då USA-imperialismen och Sovjetunionen utmanade varandra om makt och inflytande i världen. De totalitära regimerna i Sovjetunionen och Östeuropa, som kunde ha varit ett alternativ till kapitalismen, styrdes av en byråkratisk elit vilka själva fruktade ett socialistiskt genombrott i Frankrike då detta kunde inspirera arbetarklassen på hemmaplan till mobilisering för genuin arbetardemokrati. Kommunistpartiet fick ”rådet” att skapa stabilitet och inte utmana kapitalismen.

För Sverige innebar maj 68 en sprudlande aktivitet och ledde fram till en ungdomsradikalisering. Det blev startskottet för ökad aktivitet som Båstadskravallerna, kårhusockupationen, en radikal kvinnorörelse, protester mot Vietnamkriget och bildandet av en trotskistisk opposition inom arbetarrörelsen genom bildandet av Offensiv.

I skuggan av studentupproret och FNL-rörelsen växte sig en annan rörelse allt starkare. En radikal och socialistisk kvinnorörelse med krav på kvinnors rätt till arbete, kvinnors rätt till sina kroppar och rätten till fri abort stod på dagordningen hos den spirande kvinnorörelse som formerades i slutet av 1960-talet.

Att studera lärdomarna och erfarenheterna från Frankrike 68 kommer att vara en viktig del i att återvinna gamla kamptraditioner och socialistiska ideal.

1968 – när allting var i rörelse

Arne Johansson

Offensiv 18/4 2018

Det är svårt att hitta en bättre översikt över hur 1960- och 70-talets våg av radikalisering världen över slog igenom i Sverige än i historieprofessorn Kjell Östbergs och Bokförläggarna Röda Rummets nyutgåva av boken *1968 – när allting var i rörelse*.

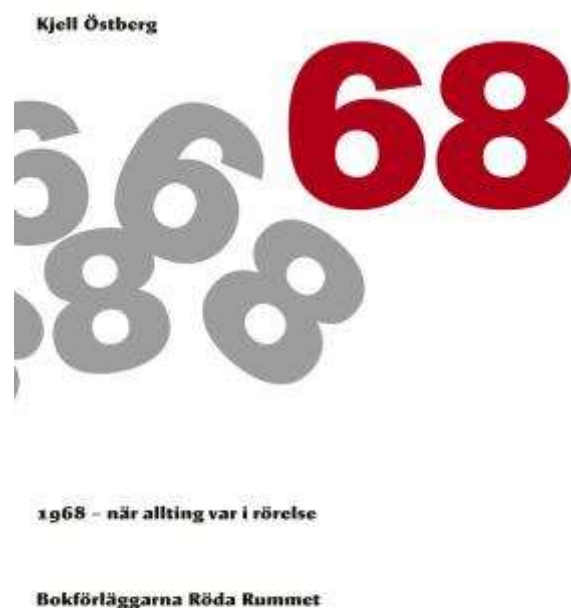
Som Östberg skriver i förordet väcker inget årtal i svensk samtidshistoria så starka känslor som 1968, det år av dramatiska händelser som står som symbol för en hel period av vänstervridning. För en del av den borgerliga högern är detta kanske, som för den förre Folkpartiledaren (idag Liberalerna) Per Ahlmark tyckte, ”en epok att känna förakt för”.

Men inte minst för tidens många nya unga studenter från arbetar- och lägre tjänstemannahem innebar de skakande tv-bilderna från Nordvietnams och FNL:s mäktiga Tet-offensiv mot USA:s upptrappade Vietnamkrig, mordet i USA på Robert Kennedy och Martin Luther King och den tjeckoslovakiska Pragvåren för en ”socialism med mänskligt ansikte” ett politiskt uppvaknande med mäktiga impulser till att själva engagera sig.

Vad som mer än något annat väckte hoppet om att även Europa och industriländerna kunde revolutioneras blev den mer än månadslånga maj-revolten i Frankrike. Denna, som börjat bland studenterna, ledde i protest mot kravallpolisens brutalitet till den mäktigaste generalstrejken någonsin med uppåt tio miljoner franska arbetare i strejk och spektakulära fabriksockupationer.

Därmed gavs en tydlig replik gentemot de akademiska teoretiker inom den ”nya vänstern” som hävdade att arbetarklassen för lång tid skulle vara passiverad och förborgerligad av materiella förbättringar. Snart nog bekräftades detta även här i Sverige av den våg av vilda

strejker som inleddes med den stora gruvstrejken i Malmfälten i årsskiftet 1969-1970.

1968 är det enskilda år som mest står ut, men var varken början eller slutet. I boken ger Östberg en översikt över hela den cirka 20-åriga perioden från det sena 1950-talets och det tidiga 1960-talets protester mot atombomben och växande engagemang för kampen i den tredje världen till 1970-talets vilda strejker, löntagarfondsstrid och kärnkraftsmotstånd. I centrum för uppmärksamheten står nya rörelser, som FNL-rörelsen, värnpliktsvägrare, mods, nya formationer av bokstavsvänster, Grupp 8, miljögrupper och så vidare.

Tillsammans bildade dessa en spretig uppsjö av sociala rörelser, löst förenade av antiimperialism, jämlikhetskrav och socialistiska idéer som också påverkade inte bara socialdemokratin och fackföreningsrörelsen, utan hela samhällsklimatet. Allt utmynnade sedan i ett 1970-tal av oöverträffade sociala välfärdsreformer som förändrade det svenska samhället.

Östberg indelar radikaliseringsperioden i ”det liberala 60-talet” (decenniets första hälft), ”det röda 60-talet” (andra hälften) och ”det mångfacetterade 70-talet”.

Till de ekonomiska och sociala förutsättningarna hör efterkrigstidens långa period av stark ekonomisk tillväxt med både ökande framtidstro och reformkrav, som drevs på av vad Tage Erlander fyndigt kallade ”de stigande förväntningarnas missnöje”. Med ATP-striden för en rejäl pension lyckades Socialdemokraterna också under några år fånga upp detta.

Efterkrigsårens växande barnkullar innebar mot denna bakgrund av god tillväxt både fler relativt ekonomiskt oberoende tonåringar och öppnade dörrar till högre utbildning för unga från arbetar- och medelklasshem, varav många med andra värderingar i bagaget än tidigare studenter.

Medan universiteten fram till år 1960 hade varit överklassreservat översvämmades de från mitten av 1960-talet av nya studenter, vars antal vid Sveriges universitet ökade från 36 000 år 1960 till 125 000 år 1970. Dessa blev också fysiskt sammanförda som kollektiv i ”de nya utbildningsfabrikerna” på ett sätt som till och med får Östberg att associera till Kommunistiska manifestets beskrivning av arbetarklassens formering 150 år tidigare.

Viktiga impulser till en ny syn på världen kom samtidigt från den koloniala frigörelsekampen, reaktionerna mot det kalla kriget med dess hotfulla kärnvapenkapprustning och andra internationella konflikter. Under några år fördes också en stor och framgångsrik kampanj mot svenska atomvapen, där inte minst det socialdemokratiska kvinnoförbundet spelade en viktig roll.

”Det är”, som Östberg skriver, ”svårt att överskatta den betydelse som utvecklingen i tredje världen hade för 60-talsradikaliseringens inledande fas. Algeriets befrielsekrig, den kubanska revolutionen och kampen mot apartheid i Sydafrika, särskilt efter Sharpville-massakern 1960, engagerade ett skikt av författare och radikala debattörer, som snart också skulle bli viktiga i opinionsbildningen mot Vietnamkriget. Samtidigt som kritiken ökade mot västimperialismen skakades de stalinistiska partiernas anhängare både av Sovjetunionens krossande av upproret i Ungern 1956 och resandet av Berlinmuren 1961.”

Östberg påminner också om att den tidiga 60-talsradikaliseringen i betydande grad var ”en liberal historia”, baserad på en kulturradikalism i frågor som könsroller, en friare sexualmoral, abortfrågan, narkoman- och fångvård, u-landsbistånd och apartheid. Kritiken växte mot allt från skolans konservativa sexualundervisning till monarkin, ordensväsende och, låt mig lägga till, universitetslivets överklasstraditioner. Det här var frågor där unga liberaler kunde samarbeta med socialdemokratiska studenter och SSU:are.

När jag själv började studera vid Umeå universitet och mycket snart gick med i den socialdemokratiska studentföreningen (USSF) var en av de första spektakulära aktionerna våren 1968 att bränna studentmössor som symboler för gammal överklasskultur, vilket påtagligt störde universitetsrektorns valborgsmässotal till våren om studenternas ljusnande framtid.

Demonstration i Lund mot Vietnamkriget. Radikaliseringen växte under hela 1960-talet och fick sitt kanske tydligaste uttryck i motståndet mot Vietnamkriget.

I sin översikt av studentrörelsens radikalisering nämner Östberg som exempel på hur djupt även de liberala studenterna hade radikaliserats att en liberal valdes till studentkårens ordförande i Umeå, ”i det rödaste av alla universitet”. Men denna episod i Umeå, då S-studenter och liberaler enligt modell från Uppsala samlade radikala demokrater för att driva igenom politiska kårval och bryta upp det studentikosa kottteri med snävt ”studentfacklig” agenda som dittills kontrollerade studentkåren, var snabbt över. Mycket snart splittrades

denna allians upp på initiativ av USSF och hissades en röd flagga med hammare och skära på kårhuset efter det socialdemokratiska kårpartiets valseger.

Vad som mer än något annat färgade 1960-talets andra hälft röd var de växande protesterna mot Vietnamkriget, särskilt i och med USA-presidenten Lyndon Johnsons stora upptrappning av detta 1965. Under samma år som stor uppmärksamhet ägnades åt mellanöl och modskravaller – där även den ”nya vänstern” blev ett begrepp – tog FNL-rörelsen fart. Även Olof Palme utmärkte sig för ett skarpt tal mot Vietnamkriget på Broderskapsrörelsens kongress.

Den ”nya vänstern”, som Göran Therborn lanserade i en bok med samma namn 1966 och ville frigöra från stalinism, var starkt påverkad av de ”västmarxistiska” idéer som Perry Anderson med flera propagerade för i den engelska tidskriften *New Left Review*. I denna togfördes inte minst den italienske kommunisten Antonio Gramscis fängelseskriver om den borgerliga hegemonin och Herbert Marcuses om massproduktionens och överflödssamhällets manipulation av arbetarklassen, vilket bidrog till idéer om studenters och intellektuellas roll som det nya avantgardet (förtrupp).

Mycket populära blev Marx ungdomsskrifter, där intresset riktades mot den alienation som hindrar individens fria utveckling och den fransk-österrikiske sociologen André Gorz idéer om att utmana kapitalismen med radikala strukturreformer som biter varandra i svansen – idéer som fick starkt genomslag både i CH Hermanssons reformerade Sveriges Kommunistiska Parti (SKP), som 1967 bytte namn till Vänsterpartiet Kommunisterna (VPK), idag Vänsterpartiet, och det socialdemokratiska studentförbundet.

I föreningen Clarté, som länge samlade både socialdemokratiska och kommunistiska studenter, kantrade samtidigt opinionen i takt med stödet till FNL:s befrielsekamp och det ökade intresset för Maos Kina i en mer revolutionär, men maoistisk riktning. Anförda av Bo Gustafsson, som ännu tillhörde SKP/VPK, men snart skulle bli ett ankare i det maoistiska KFML, angreps både den nya vänsterns gramscianska hegemoniteorier och strukturreformism.

Men även Lenin och av en del även Trotskij började läsas i takt med det ökade intresset för en revolutionär samhällsförändring. Under en kort period kunde Vänsterns ungdomsförbund (SKP/VPK) segla upp som en tummelplats för alla dessa riktningar.

En hel del intresse knyts i boken till den nya bokstavsvänster med grupper som KFML, KFML(r), MLK, FK, FAM och RMF (föregångare till Socialistiska partiet), som fick en kraftig tillväxt från 1970. Trots att de alla föddes ur en kritik av ”sovjetkommunismens förstelning” (Östbergs snälla benämning av den Moskva-trogna stalinismen) och alla ansåg sig som de enda rätta uttolkarna av den ryska revolutionens leninism, lyckades de tre första av dessa inte ta sig längre än till ett knäfall för maoismen och olika perioder av Maos förhålligade stalinism.

Efter gruvstrejken 1969-70 i Malmfälten hade de plötsligt alla trott sig förstå arbetarklassens betydelse för revolutionens seger. Utan att själva ha några arbetare i sina partier, men samtidigt vara lika övertygade om ett uttalande av Lenin i *Vad bör göras* om att arbetarklassen själv bara kan utveckla ett begränsat politiskt medvetande (något han själv ändrade sin mening om), blev både maoisternas och RMF-trotskisternas slutsats att de nu måste ta teorin till arbetarna genom att själva proletarisera sig.

Östberg visar tydligt att 1970-talets reformer inte bara var de sociala rörelsernas förtjänst, utan att 1970-talet även är den socialdemokratiska arbetarrörelsens stora stund, med en miljon medlemmar i S, två miljoner i LO och 50 000 i SSU. Han redovisar också att både S och LO genomgick en tydlig radikaliseringsprocess.

En lucka i bokens beskrivning av vänsterns utveckling och radikaliseringsprocessens påverkan på socialdemokratin är hans förbiseende av den roll unga marxister spelade för att påverka denna

inom både S-studentklubbar som USSF och många andra SSU-klubbar efter det socialdemokratiska studentförbundets upplösning i början av 1970-talet.

Visst hade förbundet tappat många medlemmar till olika vänstergrupper. Men förbundets nedläggning sågs samtidigt av många som en bättre chans att nå ut i arbetarrörelsen genom att mer målmedvetet revolutionera både ungdomsförbundet, lokala partiföreningar och fackföreningar inifrån.

Det var under de försök som gjordes under 1970-talet att vinna majoritet i SSU för socialistiska övergångskrav och att formera en revolutionär vänster inom socialdemokratin som Offensiv lanserades på sensommaren 1973, efter förebild från Storbritannien där trotskister hade varit aktiva i Labourpartiet under nästan hela efterkrigstiden.

Samtidigt var perspektivet klart att de radikala reformernas period stod inför vägs ände, då kapitalisterna varken skulle vara beredda att låta sig trängas ut av den offentliga sektorns expansion eller av nya löntagarfonder – att valet står mellan borgerlig reträtt och nederlag eller att koppla socialistiska övergångskrav till kamp om makten och ägandet över storföretag och banker. Det var en debatt och organisering som i mitten av 1970-talet firade så pass spektakulära framgångar att S-byråkratin tvingades stämma i bäcken inför sin reträtt med en mångårig uteslutningskampanj.

Tydliga skiljelinjer gentemot maoister och delvis även RMF var Offensivarnas hårda kritik mot allt sekteristiskt tal om studenterna som ett nytt avantgarde och att stödet till den koloniala revolutionen måste förenas med en insikt om att vare sig landsbygds- eller stadsbaserade gerillarörelser kan leda till en sund socialism utan att de kontrolleras av en arbetarklassbaserad revolutionär demokrati och revolutionens spridning till mer utvecklade länder.

Revolution

Den franska revolutionen i maj 1968

Alan Woods

Revolution 21/5 2018

För femtio år sedan stod Frankrike stilla. Hela världen höll andan när över tio miljoner arbetare, bönder och studenter deltog i historiens dittills största generalstrejk. Alan Woods skriver om en mäktig revolution som hade alla möjligheter att störta kapitalismen.

I maj 1968 skedde den största revolutionära generalstrejken i historien. Denna mäktiga rörelse ägde rum när efterkrigstidens ekonomiska uppsving hade nått sin höjdpunkt. Precis som i dag hade borgarklassen och dess anhängare intalat sig själva att revolutioner och klasskamp hörde till historien. Händelserna i Frankrike 1968 var som en blixtnedslag från klar himmel. Det tog också större delen av vänstern på sängen, eftersom de hade avfärdat den europeiska arbetarklassens revolutionära potential.

I maj 1968 publicerade *The Economist* en extra bilaga om Frankrike, som Norman Macrae skrivit för att fira de Gaulle-regimens 10-årsdag. Macrae hyllade den franska kapitalismens framgångar, och framhöll att fransmännen hade en högre levnadsstandard än briter. De åt mer kött, ägde fler bilar och så vidare. Han uppmärksammade även Frankrikes ”stora nationella fördel” gentemot grannen på andra sidan kanalen: dess fackföreningar var ”patetiskt svaga”. Men Macraes artikel hann knappt komma ut innan den franska arbetarklassen slog världen med häpnad med ett socialt uppror som saknar motstycke i modern tid.

Händelserna i maj hade inte förutsetts av kapitalets ”experter”, varken i Frankrike eller någon annanstans. De förutsågs inte av de stalinistiska och reformistiska ledarna. Inom den så kallade revolutionära vänstern var situationen ännu värre. Dessa intellektuella damer och herrar såg sig som marxister (och hade tillbringat årtionden med att gräla om ”väpnad kamp”),

uppror och så vidare) men de hade inte förutsett att de franska arbetarna skulle röra sig. *De hade tvärtom uttryckligen förnekat att det över huvud taget var möjligt.*

Låt oss ta André Gorz exempelvis, som var en av alla ”teoretiker” bland de akademiska marxisterna. Denna person skrev att *”det kommer inte att inträffa någon kris för den europeiska kapitalismen under en överskådlig framtid som är så dramatisk att den driver massan av arbetare till generalstrejker eller väpnade uppror i kamp för sina grundläggande intressen.”* (A. Gorz, *”Reform and Revolution”*, från *The Socialist Register* 1968, vår kursiv) Dessa rader publicerades mitt under historiens största revolutionära generalstrejk.

Gorz var inte ensam om att avfärda arbetarklassen. Den ”stora marxisten” Ernest Mandel talade vid ett möte i London bara en månad före dessa stora händelser. Under hans föreläsning talade han om allt mellan himmel och jord, men han sade inte ett enda ord om den franska arbetarklassens situation. När denna motsägelse påpekades av en av våra kamrater bland åhörarna, var hans svar att arbetarna blivit förborgerligade och ”amerikaniserade” och att det inte skulle ske någon rörelse bland de franska arbetarna på 20 år.

Bakgrunden

Vad ingen av dessa herrar förstod var att den långa perioden av kapitalistisk uppgång efter 1945 hade förändrat styrkeförhållandena mellan klasserna i Europa och stärkt arbetarklassen oerhört. Innan andra världskriget försökte den franska borgarklassen basera sig på ekonomisk underutveckling. Efter erfarenheterna från Pariskommunen var den franska borgerligheten livrädd för proletariatets tillväxt och utvecklade därför en parasitär *rentier*-ekonomi, i huvudsak baserad på finanskapitalet, banksektorn och kolonierna.

Men industrins utveckling innebar att arbetarklassen snabbt blev mycket starkare än den varit under 30-talet, för att inte tala om på Pariskommunens tid, då i princip alla arbetare var anställda i små verkstäder. Så sent som 1931 fanns det inga lönearbetare på två tredjedelar av alla franska industriföretag och den återstående tredjedelen hade färre än tio. Bara 0,5 procent av industriföretagen hade fler än 100 anställda. Efter andra världskriget skedde dock en stark utveckling av den franska industrin, vilket ledde till att proletariatet snabbt stärktes och småbönderna gradvis blev färre.

I samband med den revolutionära krisen 1936 tjänade hälften av fransmännen sitt uppehälle genom jordbruk, vilket kan jämföras med att landsbygdsbefolkningen idag utgör mindre än 6 procent av den totala befolkningen. År 1968 hade lönearbetarklassen inte bara ökat numerärt, utan även stärkts i termer av deras möjligheter till kamp. De grundläggande skillnaderna uppenbarades 1968 i den nyckelroll som kom att spelas av de stora fabriker som exempelvis Renaultfabriken i Flins, där det fanns totalt 10 500 arbetare, varav 1 000 deltog som strejkvakter och åtminstone 5 000 deltog i dagliga strejkmöten bara på den fabriken.

År 1936, när styrkeförhållandet mellan klasserna var oändligt mycket mindre fördelaktigt, i en situation som var inte ens en tiondel så avancerad, sade Trotskij att kommunistpartiet (PCF) och socialistpartiet (SP) hade kunnat ta makten:

”Om Léon Blums parti verkligen var socialistiskt hade det, genom att basera sig på generalstrejken, kunnat störta borgerligheten i juni, nästan utan inbördeskrig, med ett minimum av oroligheter och offer. Men Blums parti är ett borgerligt parti, lillebror till den ruttna radikalismen.” (Leo Trotskij, *On France*, s. 178, vår översättning och kursiv)

Styrkeförhållandet mellan klasserna år 1968 var enormt mycket mer fördelaktiga. En fredlig omvandling hade varit möjlig, om PCF:s ledare hade agerat som marxister bör agera. Det är viktigt att betona detta. Endast förräderiet från de stalinistiska ledarna, som vägrade ta makten trots att de bästa tänkbara förhållanden var för handen, stoppade de franska arbetarna från att ta makten.

Studenternas roll

Studenterna är alltid en känslig barometer på de spänningar som byggs upp under ytan i samhället. Vågen av studentdemonstrationer och ockupationer som föregick majhändelserna var de första orosmoln som varnade om den annalkande stormen. Under månaderna före maj rådde en sjudande oro bland studenterna, som tog sig uttryck i en rad demonstrationer och ockupationer.

Till följd av de eskalerande studentprotesterna beslöt det prestigefulla Sorbonneuniversitetets rektor att stänga skolan, vilket var andra gången på 700 år. Första gången var 1940 när nazisterna ockuperade Paris. Polisens försök att utrymma gårdsplanen vid Sorbonne den 3 maj blev gnistan som tände elden. Det bröt ut våldsamheter i Latinkvarteren i centrala Paris, vilket resulterade i 100 skadade och 596 arresterade. Följande dag ställdes lektionerna vid Sorbonne in. De största studentkårerna, UNEF och Snesup uppmanade till en fullständig strejk. Den 6 maj inträffade nya strider i Latinkvarteren: 422 arresterades, 345 poliser och omkring 600 studenter skadades. Repressionen orsakade utbredd ilska. Arga studenter bräckte loss gatstenar att kasta på polisen och reste barrikader enligt gammal hederlig fransk tradition. Studenter vid universitet över hela Frankrike uttryckte sitt stöd.

Natten till den 10 maj utbröt det ett fullskaligt upplopp i Latinkvarteren. Deltagarna i uploppet byggde än en gång barrikader, som polisen angrep oerhört våldsamt. De beväpnade huliganerna i CRS (den franska kravallpolisen) bröt sig in i privata bostäder och misshandlade vanliga medborgare, bland annat en gravid kvinna. Men polisen möttes av ett större motstånd än vad de hade förväntat sig. Vanliga Parisbor bombarderade poliserna med blomkrukor och andra tunga föremål som de kastade från sina fönster. Av de 367 personer som blev inlagda på sjukhus var 251 poliser. Ytterligare 720 människor skadades och 468 arresterades. Bilar brändes eller skadades. Utbildningsministern uttalade sig förolämpande mot protestdeltagarna: "Ni doctrine, ni foi, ni loi." (Ingen bildning, ingen tro, ingen lag.)

Under den första veckan talade PCF:s ledare nedsättande om studenterna, medan fackföreningsledarna försökte ignorera dem. *L'Humanité* publicerade en artikel av den blivande PCF-ledaren George Marchais med titeln "*Falsa revolutionärer som ska avslöjas*". Men ställda inför folkets allmänna ilska och gräsrotternas tryck, blev den fackliga byråkratin tvungen att vidta åtgärder. Den 11 maj utropade de ledande fackförbunden CGT, CFDT och FEN en generalstrejk den 13 maj. Omkring 200 000 demonstranter ropade slagord som "De

Gaule är en mördare!”

Efter att hastigt ha återvänt till Paris tillkännagav Frankrikes premiärminister George Pompidou att Sorbonne skulle öppnas igen samma dag. Tanken var att visa kompromissvilja för att undvika en social explosion. Men det var för lite och för sent. Massorna såg det som ett tecken på svaghet och kämpade vidare.

Generalstrejk

Oroligheterna bland studenterna var bara det tydligaste uttrycket för det missnöje som fanns i det franska samhället. Trots det ekonomiska uppsvinget hade de franska kapitalisterna pressat arbetarna hänsynslöst. Under den till synes lugna ytan hade ett väldigt missnöje, bitterhet och frustration samlats. Redan i januari skedde våldsamma sammandrabbningar vid en demonstration med strejkande i Caen.

Generalstrejken den 13 maj utgjorde en kvalitativ vändpunkt. Hundratusentals studenter och arbetare strömmade ut på Paris gator. Man kan få en känsla för detta i följande beskrivning av den mäktiga demonstration med en miljon deltagare som tog över Paris gator den 13 maj:

”De marscherade förbi i en lång rad utan slut. Det fanns hela sektioner med vårdpersonal i vita rockar, där vissa bar plakat där det stod ’Où sont les disparus des hôpitaux?’ (’Var är de skadade som saknas?’). Varje fabrik, varje större arbetsplats verkade vara representerad. Det var åtskilliga grupper av järnvägspersonal, postarbetare, tryckeriarbetare, arbetare från tunnelbanan, metallarbetare, flygplatspersonal, marknadsarbetare, elektriker, advokater, avloppsarbetare, bankanställda, byggnadsarbetare, arbetare från glas- och kemikalieindustrin, restaurangpersonal, kommunanställda, målare och dekoratörer, gasarbetare, butiksarbetare, försäkringstjänstemän, gatsoppare, filmstudiopersonal, bussförare, lärare, arbetare från de nya plastindustrierna, rad efter rad av dem, det moderna kapitalistiska samhällets kött och blod, en ändlös massa, en kraft som kunde sopa undan allt i dess väg, om den bara bestämde sig för att göra det.” (Citerat i *Revolutionary Rehearsals*, sida 12. Vår översättning.)

Fackföreningarnas ledare hoppades att detta skulle vara nog för att stoppa rörelsen. Ledarna hade inte för avsikt att fortsätta och sprida generalstrejken. De såg snarare demonstrationen som ett sätt att lätta på trycket underifrån. Men när den väl startat fick rörelsen ett eget liv. Utlysandet av generalstrejken blev som att kasta en stor sten i en lugn insjö. Svallvågorna spred sig över hela Frankrike. Trots att det bara fanns omkring tre miljoner fackligt anslutna arbetare i landet, så gick tio miljoner ut i strejk och en våg av fabriksöckupationer tog fart i hela Frankrike.

Den 14 maj, dagen efter massdemonstrationen i Paris, ockuperade arbetarna Sud-Aviation i Nantes och Renaultfabriken i Cléon, och Renaultarbetare i Flins, Le Mans och Boulogne-Billancourt följde exemplet. Det bröt ut strejker på andra fabriker runtom i Frankrike, inklusive i Paris kollektivtrafik RATP och det statliga järnvägsbolaget SNCF. Inga tidningar delades ut. Den 18 maj upphörde arbetet vid kolgruvorna och kollektivtrafiken avstannade helt i Paris och andra stora städer. Därefter stoppades den nationella tågtrafiken, följt av flygplatser och hamnar, gas- och elverksarbetarna (som dock beslöt att upprätthålla försörjningen till hushållen), postarbetarna och likaså färjepersonalen vid Engelska kanalen.

Arbetare tog kontroll över bensinlagren i Nantes, och vägrade tillträde till alla tankbilar som inte hade tillstånd från strejkkommittén. En vakt posterades vid stadens enda fungerande bensinstation som såg till att bara läkare skulle få tillgång till bensin. Man tog kontakt med bondeorganisationerna i området och skaffade tillgång till mat, med priser som arbetarna och bönderna satte tillsammans. För att undvika att någon skulle sko sig på situationen, tvingade man butikerna att sätta klisterlappar i fönstren med texten: ”Denna butik har tillstånd att hålla öppet. Dess priser står under fackföreningarnas permanenta kontroll.” Lapparna undertecknades av CGT, CFDT och FO. En liter mjölk såldes för 50 centimes istället för de vanliga 80. Ett kilo potatis sänktes från 70 centimes till 12; ett kilo morötter från 80 till 50 och så vidare.

Studenterna, lärarna, de högutbildade, småbönderna, vetenskapsmännen, fotbollsspelarna och till och med flickorna vid *Follies Bergères* (konserthus för kabaré) drogs alla in i kampen. I Paris ockuperade studenterna Sorbonne. *Theatre de l'Odéon* ockuperades av 2 500 studenter, och skolelever ockuperade sina skolor:

”En ockupationsfeber grep de intellektuella. Radikala läkare ockuperade läkarförbundets lokaler, radikala arkitekter utropade att deras förbund hade upplösts, skådespelare stängde alla teatrar i huvudstaden, författare ledda av Michel Butor ockuperade Société des Gens de Lettres på Hotel de Massa. Till och med företagschefer drogs med i händelserna och tog för en tid över [arbetsgivarorganisationen] Conseil National du Patronat Français byggnad, för att senare förflytta sig till Confederation Generale des Cadres.” (David Caute, *Sixty-Eight, the Year of the Barricades*, s. 203)

Eftersom skolorna var stängda organiserade lärare och studenter barnpassning, lekgrupper, gratis måltider och aktiviteter för de strejkandes barn. De strejkandes fruar bildade kommittéer och spelade en ledande roll i organiseringen av livsmedelsdistributionen.

Inte bara studenterna, utan även akademikerna sveptes med i den revolutionära vågen. Astronomer ockuperade ett observatorium. Det skedde en strejk vid forskningscentret för kärnfysik i Sarclay, där majoriteten av de 10 000 anställda var forskare, tekniker, ingenjörer eller vetenskapsmän. Även kyrkan påverkades. I Latinkvarteren ockuperades en kyrka av unga katoliker som krävde att man debatterade istället för att hålla mässa.

Makten på gatorna

Upploppen fortsatte i Paris, med arbetare och studenter som stod emot tårgas och attacker med batonger. På bara en enda natt arresterades 795 och 456 skadades. Demonstranter försökte bränna ner Parisbörsen, som är en hatad kapitalism. En poliskommisarie dödades av en lastbil i Lyon.

När de väl gått ut i kamp, började arbetarna ta egna initiativ, som gick långt bortom en strejks vanliga gränser. En viktig del av ekvationen var massmedierna. Formellt sett befann sig dessa mäktiga vapen i statens händer. Med de är också beroende av de arbetare som administrerar radio- och tv-stationerna. Den 25 maj gick de statliga radio- och tv-stationerna, ORTF, ut i strejk. Kvällens tv-nyheter klockan 20:00 ersattes av en svart skärm. Tryckeriarbetarna och journalisterna upprättade en slags arbetarkontroll över pressen. Borgerliga tidningar tvingades att lämna in sina ledarartiklar för genomgång och tvingades att publicera arbetarkommittéernas uttalanden.

Nationalförsamlingen diskuterade universitetskrisen och striderna i Latinkvarteren. Men debatterna i församlingens kammare hade redan blivit irrelevanta. Makten hade glidit ur lagstiftarnas händer och fanns nu ute på gatorna. Den 24 maj framträdde president de Gaulle i radio och tv och tillkännagav en folkomröstning. Hans plan om att hålla en folkomröstning förhindrades dock av arbetarna. General de Gaulle lyckades inte ens trycka upp valsedlar på grund av de franska tryckeriarbetarnas strejk och deras belgiska kollegors vägran att agera strejkbrytare. Detta var inte det enda exemplet på internationell solidaritet. Tyska och belgiska konduktörer stannade sina tåg vid den franska gränsen för att inte bryta strejken.

Reaktionens styrkor, som fram tills nu varit i ett chocktillstånd och på defensiven, började organisera sig. ”Kommittéerna till republikens försvar” – CDR – lanserades i ett försök att mobilisera medelklassen mot arbetarna och studenterna. Styrkeförhållandet mellan klasserna är inte bara en fråga om rent numeriskt övertag för arbetarna i förhållande till bönderna och medelklassen i allmänhet. När proletariatet ger sig ut i storskalig kamp och visar sig vara en mäktig kraft i samhället, så drar det snabbt med sig massan av exploaterade bönder och småföretagare som krossas under bankerna och monopolen. Detta blev uppenbart 1968, när bönderna satte upp blockader på vägarna runt Nantes och delade ut gratis mat till de strejkande.

Myten om "den starka staten"

Rörelsen tog den härskande klassen och regeringen fullständigt på sängen. De var livrädda för studentrörelsen, vilket den dåvarande premiärministern Pompidou erkände i sina memoarer:

"Somliga ... har tänkt att jag, genom att öppna Sorbonne på nytt och släppa studenterna fria, hade visat svaghet och låtit agitationen börja på nytt. Jag skulle helt enkelt svara som följer: Låt oss anta att Sorbonne fortsatt hade hållits stängt under polisbevakning på morgonen den 13 maj. Vem kan föreställa sig att folkmassan, som rörde sig mot Denfert-Rocherau, inte skulle ha lyckats bryta sig in och dra med sig allt den mötte som en mäktig flod? Jag föredrog att ge Sorbonne till studenterna framför att låta dem ta det med våld." (G. Pompidou, *Pour Rétablir une Vérité*, s. 184-185.)

I ett annat avsnitt lägger han till:

"Krisen var oändligt mycket mer allvarlig och djup; regimen skulle stå eller störtas, men den kunde inte räddas genom en enkel ommöblering i regeringen. *Det var inte min position som var ifrågasatt. Det var General de Gaulle, den femte republiken och, i stor utsträckning, det republikanska styret självt.*" (Ibid, s. 197, vår kursivering.)

Vad menade Pompidou när han skrev att "det republikanska styret självt" var i fara? Han menade att själva den kapitalistiska staten riskerade att störtas. Och detta hade han helt rätt i. Efter att Pompidous försök att desarmera krisen genom att öppna Sorbonne igen, fick rörelsen bara ny kraft med en demonstration på 250 000. Skräckslagna för att studenterna skulle slå sig samman med arbetarna och storma Elyséepalatset, evakuerades byggnaden.

De Gaulle hyste inledningsvis förtroende för att de stalinistiska ledarna skulle rädda situationen. Han sade till sin assistent inom flottan, François Flohic: "*Oroa dig inte, Flohic, kommunisterna kommer hålla ordning på dem.*" (Philippe Alexandre, *L'Elysée en péril*, s. 299)

Vad visar dessa ord? Varken mer eller mindre än att det kapitalistiska systemet inte kan existera utan de reformistiska (och stalinistiska) ledarnas stöd. Detta stöd är värt mer för dem än alla pansarvagnar och poliser i hela världen. De Gaulle tillhörde den intelligenta bourgeoisien och förstod detta mycket väl. I ett försök att visa sin fullständiga likgiltighet inför händelserna i Frankrike, lämnade de Gaulle landet för ett statsbesök i Rumänien, där han välkomnades med öppna armar av "kommunisten" Ceausescu. Generalens självförtroende varade dock inte länge.

En revolutions verkliga innebörd är att massorna börjar delta aktivt i historien, och börjar ta saker i sina egna händer. I Frankrike började de "kommunistiska" ledarna tappa kontrollen. Röda flaggor vajade över fabrikerna, skolorna, universiteten, arbetsförmedlingarna och till och med de astronomiska observatorierna. Regeringen var maktlös. Upproret hade dragit undan mattan under deras fötter. Den gaullistiska "starka staten" var paralyserad. Makten vilade i själva verket i arbetarklassens händer.

Rapporterna om den hastigt eskalerande situationen i Paris skakade de Gaulle. Ställd inför den enorma och växande revolten tvingades president de Gaulle överge sin kallsinniga mask, avbryta sitt besök i Rumänien och skynda tillbaka till Frankrike. I Elyséepalatset yttrade president de Gaulle de bevingade orden: "La réforme, oui; la chienlit, non!" (Reform, ja; snorvalpar, nej!). Ordet *chienlit* är svåröversatt, men betyder ungefär ett barn som inte lärt sig att gå på toaletten än.

Genom att använda ett sådant språk uttryckte de Gaulle sitt förakt för "ungarna" på gatorna. Men rörelsen hade vid det här laget gått långt bortom stadiet av studentdemonstrationer. Det var som om någon hade satt en stor snöboll i rullning ned för ett brant berg, så att den bara fortsatt att öka i storlek och hastighet. De mest oväntade lagren drogs med i den revolutionära kampens strömvirvel. Anställda inom filmbranschen ockuperade Cannesfestivalen. Stora franska regissörer drog tillbaka sina filmer från tävlingen och juryn avgick, vilket tvingade festivalen att stänga.

Den 20 maj var uppskattningsvis 10 miljoner arbetare ute i strejk, och landet var praktiskt taget paralyserat. Den 22 maj lade oppositionen fram ett misstroendevotum som bara kom elva röster från att vinna majoritet i nationalförsamlingen. Regeringen vacklade och de Gaulle var förtvivlad. Men precis vid denna tidpunkt kastade fackföreningarnas ledare ut en livlina till de Gaulle, och presenterade ett uttalande om att de var villiga att förhandla med arbetsgivarorganisationen och regeringen.

En amnesti för demonstranter röstades igenom i nationalförsamlingen. Naturligtvis! När de misslyckats med att krossa rörelsen med repression, tog myndigheterna sin tillflykt till eftergifter i ett försök att kyla ner situationen och vinna tid. Således samarbetade regeringen och fackföreningsledarna för att avstyra den revolutionära rörelsen och leda in den på säkra spår. Medan de erbjöd eftergifter till ledarna för studenterna och facken, fortsatte staten ändå med selektiv repression mot vad den betraktade som subversiva element. Daniel Cohn-Bendit, en anarkistisk student, fick sitt uppehållstillstånd tillbakadraget. Detta var ett dumt drag, då Cohn-Bendits egentliga inflytande i rörelsen var minimalt. Men regeringens handlande lyckades med att provocera fram en massdemonstration i Paris i protest.

De Gaulle demoraliserad

De Gaulles biograf, Charles Williams, beskriver målande hans sinness tillstånd kvällen då hans tal till nationen skulle sändas den 24 maj:

”Det råder inga tvivel om att, efter upprymdheten i Rumänien, generalen *skakats häftigt av vad han möttes av vid sin återkomst till Frankrike*. Under de följande tre dagarna, hade han framstått för åtminstone en besökare, som inte träffat honom på ett tag, att vara *gammal och obeslutsam, hans kuttrygghet förstärkt. Det verkade som om det hela höll på att bli för mycket för honom*.

Sändningen den 24 maj, när den kom, var en fullständig flopp. *Generalen både såg ut och lät förslagen och rädd*. Det är sant att han tillkännagav en folkomröstning om ’deltagande’, men det stod inte klart i vilka exakta termer frågan skulle ställas, och det verkade för dem som hörde honom att han var misstänkt lik en maskin. Han sade att det var statens plikt att upprätthålla den allmänna ordningen, men hans röst saknade sin gamla resonans, och fraserna, om än fortfarande i samma allvarsamma språk, hade på något sätt inte längre någon övertygelse. *Han framstod som en gammal man, trött och sårad*. Han visste själv om det. ’Jag missade måltavlan’ sa han den kvällen. Det bästa som Pompidou kunde svara var: ’Det kunde varit värre.’” (C. Williams, *The Last Great Frenchman. A life of General De Gaulle*, s. 463-4, vår kursiv)

”Men de Gaulles humör hade blivit ännu värre på morgonen den 25. Han var, med en av hans ministrars ord, *’hopsjunknen och åldrad*.’ Han upprepade hela tiden, ’Det är en röra.’ En annan minister möttes av *en gammal man som ’saknade ’känsla’ för framtiden*.’ Generalen skickade efter sin son Philippe, som fann sin far ’trött’ och noterade att han knappt sovit. Philippe föreslog att hans far skulle bege sig till hamnen i Brest vid Atlanten – skuggor av 1940 – men fick svaret att han inte skulle ge upp.

Från den 25 till 28 maj var de Gaulle djupt nedstämd. Pompidous förhandlingar med fackföreningarna hade varit en fars. Han hade bara gett dem allt de bett om: stora löneökningar och sociala förmåner, och en ökning av minimilönen med 35 procent. Den enda haken var att CGT, även efter att överenskommelsen hade undertecknats, insisterade på att den måste godkännas av deras medlemmar. George Ségué, CGT-ledaren, skyndade iväg till Parisförorten Billancourt, där 12 000 Renaultarbetare var i strejk. När överenskommelsen presenterades för dem, förnedrade de Ségué genom att rata den fullständigt. Grenelleöverenskommelsen, som den kallades, var dödfödd.

Ministerrådet möttes klockan 15:00 den 27 maj, kort efter Renaultarbetarnas avvisande av Grenelleöverenskommelsen. Generalen satt i presidiet, men det noterades att hans hjärta och sinne var frånvarande. Han stirrade på sina ministrar utan att se dem, hans armar låg platt på bordet framför honom, hans axlar var hopsjunkna och han verkade fullständigt likgiltig inför vad som pågick omkring honom. Det hölls en diskussion om folkomröstningen; generalen hörde tydligen bara delar av den.” (Ibid., s. 464-5, vår kursiv)

Dessa utdrag från en sympatiskt inställd biografi målar upp en tydlig bild av total desorien-

tering, panik och demoralisering. Enligt den amerikanska ambassadören sade de Gaulle till honom: ”Spelet är över. Om några få dagar kommer kommunisterna sitta vid makten.”

Militärt ingripande?

Situationen hade nu nått en punkt då den inte längre kunde lösas med vanliga parlamentariska medel. Vad kunde göras? Ett militärt ingripande var en av de möjligheter som de Gaulle hade övervägt redan från generalstrejkens början. Tidigt under strejken fanns planer på att arresteras fler än 20 000 vänsteraktivister och fängsla dem i ett idrottsstadion, där de skulle ha mött ett liknande öde som sina chilenska motsvarigheter fem år senare.

Men den planen sattes aldrig i verket. Den franska regeringens tankegångar liknade de som varje överklass genom historien haft när de ställts inför revolution. Tsar Nikolajs (”den blodige”, som de kallade honom) regering led inte av någon brist på förberedelser för ett eventuellt militärt ingripande innan februari 1917. Men huruvida sådana förberedelser kan förverkligas eller inte är en helt annan fråga, vilket Nikolaj fick erfara och betala priset för. Det avgörande under en revolution är inte regimens planerande, utan de verkliga styrkeförhållandena i samhället. De Gaulle var en intelligent borgare, och var fullt medveten om den verkliga situationen (men, som vi ska se, så underskattade han den inledningsvis, och begick därigenom ett väldigt allvarligt misstag. Precis som alla andra hade han inte förväntat sig att de franska arbetarna skulle röra på sig).

De Gaulle promenerade fram till avsatsen, blickade ner i avgrunden och ryggade tillbaka. Förskräckt av rörelsens storskalighet, blev generalen fullständigt pessimistisk. Han var övertygad om att de kommunistiska ledarna skulle komma till makten. Oräkneliga vittnen bekräftar att de Gaulle var helt förkrossad och demoraliserad, och vid åtminstone två tillfällen övervägde att fly landet. Hans son uppmanade honom att fly via Brest, och andra källor säger att han funderade på att stanna i Västtyskland, där han var på besök hos general Masseu. De Gaulle var en listig och beräknande politiker som aldrig agerade på infall, och nästan alltid höll sig lugn. När han berättade för den amerikanska ambassadören att ”spelet är över, och om ett par dagar kommer kommunisterna att ha makten”, så var det för att han trodde på det. Och han var inte ensam om det, utan det gjorde även större delen av borgarklassen.

På papperet hade de Gaulle en formidabel repressiv apparat till sitt förfogande. Det fanns omkring 144 000 beväpnade poliser av olika slag, inklusive 13 500 av de ökända kravallpoliserna CRS, plus omkring 261 000 soldater stationerade i Frankrike eller Västtyskland. Om man närmar sig frågan ur en rent kvantitativ synvinkel, skulle man behöva utesluta inte bara en fredlig omdaning av samhället, utan möjligheten att genomföra en revolution överhuvudtaget, och det inte bara i Frankrike 1968. Ur denna synvinkel skulle inte en enda revolution genom historien ha kunnat lyckas. Men man kan inte ställa frågan på det sättet.

I varje revolution höjs röster som försöker att skrämja den undertryckta klassen med hotet om våld, blodspillan och ”inbördeskrigets oundviklighet.” Kamenev och Zinovjev talade på precis samma sätt dagarna innan resningen i oktober 1917. Heinz Dietrich och reformisterna i Venezuela använder samma argument i dag i ett försök att hålla tillbaka den venezuelanska revolutionen.

Till och med inom bolsjevikpartiet fanns det motståndare till upproret, som såg tillräckliga skäl för pessimistiska slutsatser. Zinovjev och Kamenev varnade för att underskatta fiendens styrkor:

”Petrograd kommer att avgöra och i Petrograd har fienden betydande styrkor: 5 000 junkrar, utomordentligt beväpnade och kunniga i hur de ska kämpa, och sedan arméhögkvarteret, och sedan chocktrupperna, och sedan kosackerna, och sedan en betydande del av garnisonen, och sedan en mycket betydande andel av artilleriet utspritt som en solfjäder kring Petrograd: Dessutom kommer fienden nästan säkert med den centrala exekutivkommitténs hjälp att försöka föra in trupper från fronten...”

Trotsky svarade Kamenev och Zinovjevs invändningar som följer:

”Förteckningen låter imponerande, men det är bara en förteckning. Om en armé i sin helhet är en kopia av samhället, är båda arméerna, när samhället öppet splittras, kopior av de två stridande lägren. De besuttnas armé var maskstungen av isolering och förfall.” (Trotsky, *Den ryska revolutionens historia*)

I paniktillstånd försvann de Gaulle plötsligt. Han reste till Tyskland där han gjorde ett hemligt besök hos general Masset, befälhavaren för de franska trupper som var stationerade i Baden-Württemberg. Det exakta innehållet i deras samtal kommer kanske aldrig bli känt, men det krävs inte särskilt mycket fantasi för att lista ut vad han frågade om. ”Kan vi lita på armén?” Svaret finns inte bevarat i några skriftliga källor, av uppenbara skäl. *The Times* sände dock sin korrespondent till Tyskland för att intervjua de franska soldaterna, av vilka majoriteten var värnpliktiga från arbetarklassen. En av de som intervjuades av *The Times* besvarade frågan om han skulle skjuta mot arbetarna på följande sätt: ”Aldrig! Jag tycker att deras metoder verkar vara lite väl hårda, men jag är själv en arbetarson.”

I sin ledarartikel ställde *The Times* den avgörande frågan: ”Kan de Gaulle använda armén?” och besvarade sin egen fråga med att säga att han kanske skulle kunna använda den en gång. Med andra ord att en enda, blodig sammandrabbning skulle vara tillräcklig för att slita armén i stycken. Det var bedömningen som några av det internationella kapitalets tyngsta experter gjorde. Det finns ingen anledning att tvivla på att de hade rätt den här gången.

Statens kris

Den 13 maj antog en fackförening för poliser, som organiserade 80 procent av den uniformerade personalen, ett uttalande om att den:

”... tolkar premiärministerns uttalande som ett erkännande av att studenterna hade rätt, och som ett fullständigt avståndstagande från polisens agerande som regeringen själv beordrat. Under dessa förhållanden, är den förvånad att det inte gjordes försök till en effektiv dialog med studenterna innan dessa beklagliga konfrontationer ägde rum.” (*Le Monde*, 15 maj 1968)

Om detta var polisens hållning, så kan man anta att revolutionens effekt på armén var ännu större. Trots bristen på information rapporterades det om oroligheter bland de väpnade styrkorna, och till och med om ett myteri i flottan. Hangarfartyget *Clemenceau*, som skulle iväg till Stilla Havet för ett kärnvapentest, vände plötsligt och kom tillbaka till Toulon utan förklaring. Det kom rapporter om ett myteri ombord och flera besättningsmän sades vara ”förlorade till havs.” (*Le Canard Enchaîné*, 19 juni, en fullständigare rapportering publicerades i *Action* den 14 juni, men denna konfiskerades av myndigheterna).

”Makten växer ur gevärets mynning”, enligt Maos kända aforism. Men gevär måste bäras av en soldat, och soldater lever inte i ett vakuum, utan påverkas av stämningen bland massorna. I varje samhälle kommer polisen att vara mer reaktionär än armén. Men polisen i Frankrike, för att citera *The Times* löpsedel den 31 maj, ”kokade av missnöje.”

”De kokar av missnöje över hur regeringen har behandlat dem”, står det i artikeln, ”och en avdelning som jobbar med underrättelser om studenternas aktiviteter har avsiktligt undanhållit information från regeringen om studentledare som stöttat polisens krav på ökad finansiering.

[...] Inte heller har polisen imponerats av regeringens uppträdande sedan oroligheterna utbröt. 'De är livrädda för att tappa vårt stöd', sade en man.

Sådant missnöje är en av orsakerna till Parispolisens märkbara inaktivitet de senaste dagarna. Förra veckan vägrade poliser från flera lokala stationer att gå ut i tjänst på huvudstadens gator och torg.” (*The Times*, 1968-05-31, vår kursiv)

En pamflett som gavs ut av medlemmar av RIMECA (ett regemente av mekaniserat infanteri) stationerade i Mutzig nära Strassburg tyder på att delar av armén redan påverkats av stämningen bland massorna. Det innehöll följande avsnitt:

”Precis som alla värnpliktiga är vi instängda i våra baracker. Vi förbereds på att ingripa som repressiva styrkor. Arbetarna och ungdomarna måste känna till att soldaterna från kontingenten **ALDRIG KOMMER ATT SKJUTA MOT ARBETARE**. Vi i aktionskommittéerna motsätter oss till varje pris att soldater ska *omringa fabriker*.

I morgon eller i övermorgon förväntas vi omringa en vapenfabrik som de tre hundra arbetare som jobbar där vill ockupera. **VI SKALL FRATERNISERA**.

Soldater i vår kontingent, bilda kommittéer!” (citat från *Revolutionary Rehearsals*, s. 26)

Att ett sådant flygblad producerades var uppenbart ett exceptionellt exempel från de mest revolutionära elementen bland de värnpliktiga. Men mitt under en revolution av sådan enorm skala, är det möjligt att betvivla att fotfolket inom armén skulle ha gripits av de upproriska stämningarna? Det internationella kapitalets experter tvivlade inte på det. Det gjorde inte heller deras franska kollegor.

Vem räddade de Gaulle?

Det blev inte armén eller polisen (som var så demoraliserad att till och med den reaktionära avdelningen för underrättelseinformation, som vi såg, vägrade att samarbeta med regeringen mot studenterna) som räddade situationen för den franska kapitalismen. Det var de stalinistiska och fackliga ledarnas agerande. Det är inte bara vi som har dragit den slutsatsen, utan den får stöd från en av de mest osannolika källorna. I avsnittet om maj 1968 i *Encyclopedia Britannica*, kan man läsa följande:

”De Gaulle framstod oförmögen att hantera krisen eller att ens förstå dess natur. Ledarna för kommunistpartiet och fackföreningarna, å andra sidan, erbjöd honom andrum; de motsatte sig fortsatt uppror, uppenbart i rädsla för att tappa sina följare till sina mer extremistiska och anarkistiska rivaler.”

Eftersom han hade tvingats in i ett hörn, gick premiärminister Georges Pompidou med på att förhandla med allihop. När den härskande klassen står inför hotet att förlora allt, kommer den alltid att vara beredd att göra stora eftergifter. För att få ut de ockuperande arbetarna från fabrikerna, snubblade de över varandra i sin iver att erbjuda de fackliga ledarna långt mer än vad de någonsin bett om under den föregående perioden: minimilönen skulle höjas,

arbetstiden kortas, pensionsåldern skulle sänkas och föreningsrätten återställas. I ett försök att lugna studenterna godtog Pompidou utbildningsministerns ansökan om att avgå.

Både regeringen och de fackliga ledarna var förskräckta av rörelsens omfattning och beslöt att stoppa den. Den 27 nåddes en överenskommelse mellan facken, arbetsgivarorganisationerna och regeringen. Men det var svårt för fackföreningsledarna att övertyga arbetarna om överenskommelsen. Trots de stora eftergifterna vägrade arbetarna på Renault och andra stora företag att återgå till arbetet. Jag befann mig i Paris i samband med dessa tumultartade händelser och jag minns att jag stod i en bar i Paris med ett gäng andra människor och följde det tv-sända massmötet i den gigantiska Renaultfabriken, där ett enormt antal arbetare hade samlats, en del sittandes på kranarna eller maskinerna, för att lyssna på CGT:s generalsekreterare George Séguis presentation av vad företagsägarna gått med på: stora lönehöjningar, pensioner, arbetstidsförkortning och så vidare. Men mitt under hans tal blev han överröstad av arbetarna som skanderade: "Gouvernement populaire! Gouvernement populaire!" Vad jag kan komma ihåg fick han inte ens avsluta sitt tal.

Vid det här laget hade arbetarna utvecklat en känsla för sin egen makt. De insåg att de hade makten inom räckhåll och de ville inte släppa den. Klockan 17:00 marscherade 30 000 studenter och arbetare från Gobelins till Charlétystadion, där de höll ett möte där Pierre Mendès-France deltog. En demonstration utropad av CGT samlade åtminstone en halv miljon arbetare och studenter på Paris gator. Än en gång var det mål som ledarna för fackföreningarna och kommunistpartiet hade att öppna en säkerhetsventil och lätta på trycket, eftersom de snabbt höll på att tappa kontrollen över rörelsen.

Initiativet övergår till reaktionen

I en radiosändning den 30 maj meddelade president de Gaulle att nationalförsamlingen skulle upplösas och att valet skulle äga rum som vanligt. Georges Pompidou skulle sitta kvar som premiärminister. Han antydde också att våld skulle användas för att upprätthålla ordningen, om det blev nödvändigt. Detta var ett meddelande riktat mot fackföreningarnas och kommunistpartiets ledare. Han erbjöd dem den frestande möjligheten att hålla val och kanske vinna ministerposter inom den borgerliga regimen, samtidigt som han varnade dem för att borgarklassen inte skulle ge upp sin makt utan kamp.

Regeringen ombildades och val utropades till den 23 och 30 juni. Samtidigt försökte de Gaulle att mobilisera sina styrkor utanför parlamentet. Några tiotusentals regeringsvänner marscherade från Concorde till Étoiletorget. Liknande demonstrationer till stöd för regeringen hölls runtom i Frankrike. Men en snabb titt på fotografierna i tidningarna avslöjar dessa demonstrationers verkliga sammansättning: Gamla borgmästare draperade med trikolorn, bukiga medborgare ur medelklassen, ålderspensionärer, och liknande bottenkrap från samhällets mer välbeställda skikt.

Bara att jämföra dessa bilder med bilderna från den massiva arbetardemonstration som ägt rum några dagar tidigare var tillräckligt för att avslöja det verkliga styrkeförhållandet. Allt det som var livfullt och starkt i det franska samhället fanns samlat under revolutionens fana, medan allt som var dött och ruttet stod på andra sidan barriaderna. En liten men bestämd knuff hade varit allt som krävts för att rasera hela det gamla samhället. Allt som behövdes var en sista dödsstöt. Men den utdelades aldrig. Den starka hand som höll i makten blev klen och föll.

Arbetarklassen kan inte hållas i ett tillstånd av brinnande kampvilja under obegränsad tid. Den kan inte slås av eller på samma sätt som man öppnar och stänger en vattenkran. När arbetarklassen mobiliserats för att förändra samhället, så måste den gå hela vägen eller misslyckas. Samma sak gäller vid varje strejk. I början är arbetarna entusiastiska och deltar gärna på alla massmöten. De är redo att kämpa och att göra uppoffringar. Men om strejken drar ut på tiden utan slut i sikte, kommer stämningen att ändras. Med början bland de svagare

elementen, kommer en trötthet att börja spridas. Deltagandet vid massmötena kommer att falla och arbetarna kommer att vilja återgå till jobbet.

Fackföreningsledarna var mycket nöjda med de eftergifter som kapitalisterna skyndsamt gått med på – som en desperat kastad livboj från ett sjunkande skepp. Minimallönen höjdes till tre franc i timmen, lönerna höjdes och andra förbättringar gjordes. I avsaknad av något annat perspektiv accepterade många arbetare det som facken presenterade som en seger. På tisdagen efter helgen i början av juni, avslutades de flesta strejkerna och arbetarna gick tillbaka till jobbet.

1968 var en revolution

Vad är en revolution? Trotskij förklarade att en revolution är en situation där den stora massan av vanligtvis passiva män och kvinnor börjar delta aktivt i samhällets liv, då de utvecklar medvetenhet om sin styrka och börjar röra sig för att ta sitt öde i sina egna händer. Detta är precis vad en revolution är. Och det är vad som inträffade på kolossal skala i Frankrike 1968.

De franska arbetarna spände sina muskler, och blev medvetna om den enorma styrka de hade. Här såg vi den ofantliga styrka som arbetarklassen har i det moderna samhället: Inte en glödlampa lyser, inte ett hjul rör sig och inte en telefon ringer utan arbetarnas tillåtelse. 1968 var det slutgiltiga svaret till alla ynkryggar och skeptiker som betvivlar proletariats förmåga att förändra samhället.

Styrkeförhållandet mellan klasserna uttrycktes här, inte bara som någon abstrakt potential eller statistik, utan som en faktisk kraft på gatorna och i fabrikerna. I verkligheten låg makten i arbetarnas händer, men de var inte medvetna om det. Men precis som vilken armé som helst behöver arbetarklassen en ledning. Det var vad som saknades 1968. De som borde ha erbjudit ledning – ledarna för klassens massorganisationer, fackföreningarna och kommunistpartiet – hade inget perspektiv om att ta makten. Det enda de brydde sig om var att få slut på strejken så snabbt som möjligt, lämna tillbaka makten till borgarklassen och återvända till ”det normala”.

En generalstrejk skiljer sig från en vanlig strejk i det att *den ställer frågan om makten i samhället*. Frågan handlar inte om den ena eller den andra lönehöjningen, utan vem det är som egentligen bestämmer.

Under kampens gång utvecklades arbetarnas medvetenhet i en svindlande hastighet. De insåg att detta inte var en vanlig strejk för ekonomiska krav, utan något mycket större. De blev medvetna om vilken kraft som vilar i deras händer och såg svagheten hos de som skulle föreställa att representera hela statsapparatsens makt. Allt som hade krävts hade varit att låta varje arbetsplats välja delegater och koppla samman de olika lokala och regionala strejkkommittéerna, för att slutligen bilda en nationell kommitté som skulle kunna ta makten och sopa undan den gamla staten ned i historiens soptunna.

Men inget av detta gjordes och rörelsens enorma revolutionära potential skingrades, precis som vattenånga som försvinner ut i tomma luften istället för att driva en maskin. I slutändan återvände arbetarna till jobbet och den härskande klassen kunde återta makten. När rörelsen tappade fart, började staten utkräva sin hämnd. Det inträffade flera våldsamma incidenter, särskilt den 11 juni, då 400 skadades, 1 500 arresterades och en demonstrant dödades i Montbéliard. Följande dag förbjöds demonstrationer i hela Frankrike. Dagen efter det utrymdes studenterna från Odéon och två dagar senare från Sorbonne.

Därefter började häxjakten. 102 journalister sparkades från de statliga radio- och tv-kanalerna för sina aktiviteter under revolutionen. Polisen skickades till Nenterre- och Sorbonne-universiteten för att genomföra kontroller av studenternas id-kort och drogs inte tillbaka förrän 19 december. Nationalförsamlingen antog ett nedskärningspaket den 28 november.

Samma stad som inte tvekat inför att misshandla demonstrerade studenter släppte nu fram fascisterna och den terroristiska extremhögern i OAS. Medan Cohen-Bendit utvisades från Frankrike, tilläts Georges Bidault att återvända och Raoul Salan släpptes ur fängelset.

De reformistiska och stalinistiska ledarna bestraffades för sin feghet genom att inte ens få de ministersposter som de hade önskat sig. Valkampanjen började den 10 juni. I den första valomgången tappade vänsterfederationen och kommunisterna mark. I den andra omgången en vecka senare vann högern överlägset. Vänstern tappade 61 riksdagsplatser och kommunisterna 39. Pierre Mendès-France blev inte omvald i Grenoble. Kommunistpartiet, som 1968 var den franska arbetarklassens främsta parti, gick in i en period av nedgång som slutade med att socialistpartiet, som verkat dött och bara haft fyra procent av rösterna, gick om dem. Den kommunistiska fackföreningen CGT tappade till förmån för CFDT, som haft en mer stridbar hållning under 1968.

De franska arbetarnas fantastiska kamp slutade således i nederlag. Men traditionerna från maj 1968 lever vidare i de franska arbetarnas och hela världens medvetande. Efter en lång period av ekonomiskt uppsving har det kapitalistiska systemet i dag än en gång gått in i en kris där alla de motsättningar som byggts upp den tidigare perioden träder i förgrunden. Stora strider mellan klasserna står på dagordningen över hela Europa.

Vi har inget till övers för de småborgerliga före detta revolutionärer som talar om 1968 i sentimentala och nostalgiska ordalag som om det vore forntidshistoria utan relevans för den värld vi lever i idag. Förr eller senare kommer händelserna 1968 att återupprepas på en ännu högre nivå. Vilket land är den troligaste kandidaten för ett sådant scenario? Det skulle mycket väl kunna vara Frankrike, men det kan även bli Italien, Grekland, Portugal, Spanien såväl som en rad andra länder, och inte nödvändigtvis i Europa. Vi ser fram emot detta. Det är vad vi vill ha och vi förbereder oss för det. Vi kämpar för att förbereda förtruppen så att vi kan lyckas nästa gång. Och inför detta storslagna proletära jubileumsår säger vi: *Revolutionen är död. Länge leve revolutionen!*

London, 2 maj 2008.

Original: [The French Revolution of May 1968](#)